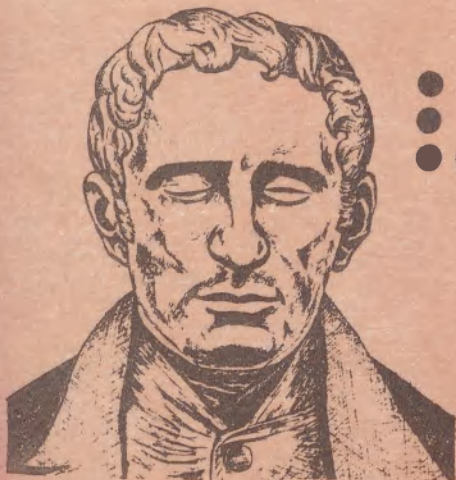

VAKOK VILAGA

A VAKOK ÉS GYENGÉNLTÓK
ORSZÁGOS SZÖVETSÉGÉNEK FOLYÓIRATA
ELŐFIZETHETŐ
MEGYEI SZERVEZETEINKNÉL
ÉS
A VAKOK ÉS GYENGÉNLTÓK
ORSZÁGOS SZÖVETSÉGÉNEK KIADÓHIVATALÁNÁL:
BUDAPEST XIV., MÁJUS 1. ÚT 47.
TELEFON: 210-440

L. Braille

**XLI. évfolyam
8-9**

ISSN 0209-6765

DR. VAS TIBOR:

A rokkantak nemzetközi évének jelentősége

Az ENSZ közgyűlése az 1981-es évet a Rokkantak Nemzetközi Événé deklarálta. 1970-ben Dublinban az 1980-ig terjedő időt rehabilitációs dekádá minősítette és ennek a határozatnak mintegy összefoglalója az ENSZ által meghirdetett Rokkantak Nemzetközi Éve.

A világon több, mint 500 millió olyan ember él, aki kisebb vagy nagyobb fokban érzékszervi vagy értelmi fogyatékos. Jelentős részük még munkaképes korban van, ez is időszerűvé teszi a problémával való foglalkozást.

A rehabilitáció alatt tágabb értelemben mind a rehabilitációt, mind a szűkebb értelemben vett rehabilitációt értjük. Az alábbiakban a fogalmat tágabb értelemben fogom használni. A szűkebb értelemben vett rehabilitáció alatt olyan személyekkel való foglalkozást értünk, akik 16. életévük után szenvedtek olyan károsodást, amely érzékszervi vagy értelmi fogyatékoságot idézett elő.

Az ENSZ határozatát két oldalról kell értékelni. Egyrészt felvilágosítja a társadalmat és igyekszik olyan közvéleményt, társadalmi tudatot kialakítani, amely meggyőzi az embereket arról, hogy az ilyen személy is bizonyos, számára alkalmas munkakörben gazdaságos munkát végezhet. Ennek alapja a megfelelő jogi szabályozás. De ez önmagában csak irányt mutat, befolyásol és nem hozhat helyes megoldást. Ehhez szükség van a sajtó, a rádió, a televízió felvilágosító munkájára, filmekre, amelyek munka közben mutatják be az ilyen személyeket. Másrészt meg kell győzni magát a rehabilitálásra szoruló egyént is arról, hogy akarja, hogy rehabilitálják és utána akarjon dolgozni. Tehát a rehabilitálandó személy tudatát formálni, fejleszteni kell. Mind a társadalomnak, mind az egyénnek vannak jogai és kötelességei ezen a téren és ahogy biztosítani kell a jogokat számukra, ugyanígy elvárjuk tőlük, hogy teljesítik kötelességeiket is. Az alapvető jogi szabályozás megadja a keretet, a konkrét jogokat és kötelességeket mindkét oldalról a részletszabályozások tartalmazzák.

A rehabilitáció legfontosabb szakaszai az orvosi, a pszichikai, a szociológiai, az oktatási, továbbá a munkára képzés, munkába helyezés és az utógondozás. A pszichikai rehabilitációban nemcsak a szakképzett pszichológusnak kell a képzést irányítani, hanem abban fontos szerep jut a családnak, a baráti körnek és olyan, már rehabilitált és munkaviszonyban levő személynek, aki ugyanabban a fogyatékoságban szenved, a munkára képzéssel kapcsolatban lehetőleg régi, vagy ahhoz közelálló szakmára kell kiképezni és olyan segédeszközökkel kell ellátni, amelyek szükségesek ahhoz, hogy tényleg dolgozhasson. A munkába helyezés esetén ügyelni kell arra, hogy tényleg dolgozzék és ezt a célt szolgálja az utógondozás. Magyarországon kb. 400 ezer fogyatékos személy él és a fele még nem érte el a nyugdíjkorhatárt. Népgazdasági és egyéni érdek tehát, hogy dolgozzék, a fogyatékoságból eredő hátrányt szociálpolitikai intézkedésekkel lehet kiegyenlíteni. A szocialista jognak ilyen jellegű egyenlőtlenségére (ez abból fakad, hogy mindenki végzett munkája arányában részesül a javakból) és az egyenlőtlenség kiküszöbölésére Marx a Gotha-i Program Kritikájában rámutatott és megoldásul a szociálpolitikai intézkedéseket javasolta.

Az érzékszervi és értelmi fogyatékosok köre tág. Sajnos az utóbbi időben emelkedik a többszörösen fogyatékosok száma. A koraszülöttek igen nagy százalékát az orvostudomány segítségével ma életben tartják, de sajnos köztük sok lesz a fogyatékos. Az életkor meghosszabbítása is emeli a fogyatékosok számát bizonyos öregkori betegségek következtében. Vannak olyan rendelkezések, amelyek általános jellegűek és a fogyatékoság valamennyi fajára érvényesek. Viszont vannak olyan rendelkezések, amelyek a csoportra, illetve az egyénre vonatkozhatnak. Tehát ezen a téren a társadalmi, a csoport és az egyéni érdek összhangját kell létrehozni.

A rehabilitáció célja az integráció, visszavezetni a rokkant személyt a dolgozó társadalom-

ba. Ezért a probléma megoldása a megfelelő oktatással kezdődik és további lépés a kiképzett személy képzettségének és képességének megfelelő munkakörben való elhelyezése.

Tulajdonképpen a rehabilitáció első szakasza, amelyet fentebb nem említettem meg, a prevenció. Én elsősorban a látási fogyatékosok szempontjából vizsgálom a kérdést, „de mutatis mutandis” más fogyatékosokra is alkalmazhatók javaslataim. A világon becslések alapján kb. 30 millió látási fogyatékos él és számuk a 2000-ik évre megduplázódik, ha valami komoly intézkedés nem történik. Tehát az 1981-es év legfontosabb feladata a széles körű prevenció bevezetése. A látási fogyatékosok minimum 3/4 része esetében a károsodás megelőzhető vagy gyógyítható lenne, ha megfelelő intézkedéseket hoznának. A trachoma és xerophthalmia gyógyítható, a szürkehályog operálható, a kancsalság és zöldhályog (glaukoma) is gyógyítható, ha korán észreveszik és kezelik. Különösen súlyos a helyzet a fejlődő országokban, ahol a legminimálisabb eszközök is hiányoznak a gyógykezeléshez, az oktatáshoz és a munkára képzéshez, valamint a munkába helyezéshez.

Az 1981-es évet fel kell használni arra, hogy mind nemzeti szinten, mind nemzetközi szinten az állami és társadalmi szervek együtt működ-

jenek. Kiadványokat, hanglemezeket kell megjelentetni, amelyek felhívják a társadalom figyelmét a fogyatékosok képességeire. A sajtó, a televízió és a rádió rendszeresen foglalkozzék ezekkel a problémákkal, mert hatékonyan tudják formálni mind a társadalom, mind a rehabilitálandó személy tudatát.

Hatékonyabban kell igénybe venni a Nemzetközi Munkaügyi Hivatal (ILO) vakügyi kiadványát (BLINDOC), együtt kell működni az ENSZ-szel és a szakosított szerveivel pl. WHO (Egészségügyi Világszervezet). A WHO-nak több éves terve, amelynek eredményeképpen remélik az ún. folyami vakság (onchocercosis) felszámolását. Ez különösen a nyugat-afrikai és latin-amerikai nagy folyók mentén terjedt el.

Rendkívül fontos a segédeszközök terén való kooperáció és profilozás. Egy-egy országban ugyanis kisebb mennyiségű segédeszköze van szükség és így gyártása nem gazdaságos. Ha több ország összefogna, a mennyiség növekedése olcsóbbá tenné a termelést. Ilyen kooperáció lehetne a Braille-könyvek és kották vonatkozásában is.

Csak példaszerűen emeltem ki néhány fontos tennivalót. Ismét hangsúlyozom, hogy alapvető az integráció érdekében a különböző szervek közti kooperáció.

Néhány aktuális kérdés

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága 1980. június 24-én, Kádár János elnökletével ülést tartott. A Központi Bizottság megvitatta és elfogadta:

Gyenes András elvtársnak, a KB titkárának előterjesztésében az időszerű nemzetközi kérdésekről szóló tájékoztatóját.

Havasi Ferenc elvtársnak, a PB tagjának, a KB titkárának előterjesztésében az 1980. évi népgazdasági terv végrehajtásának eddigi tapasztalataival foglalkozó beszámolóját;

Korom Mihály elvtársnak, a

PB tagjának, a KB titkárának előterjesztésben az országgyűlési és tanácsi választásokról szóló jelentését.

Gyenes elvtárs beszámolójában kiemelte, hogy a fegyverkezési hajszá megfékezése, a világbéke megőrzése az emberiség egyetemes érdeke, amiért ideológiai és politikai hovatartozásától függetlenül össze kell fognia mindenkinek. Ennek az összefogásnak megteremtésében jelentős szerepet tölt be a nemzetközi békemozgalom.

Havasi elvtárs beszámolójában arról beszélt, hogy az év

első öt hónapjában javult a gazdasági munka hatékonysága, nőtt a munka termelékenysége, erősödött a végrehajtás szervezettsége. A népgazdaság alapvetően a terv követelményeinek megfelelően fejlődött.

Havasi elvtárs beszámolójában kiemelte, hogy a lakosság életkörülményeinek javítását szolgáló tervek folyamatosan megvalósulnak. A Központi Bizottság a XII. Kongresszus határozatából kiindulva egyetértett azzal, hogy a kormány 1980. júliusától differenciáltan fel-emelje a három- és többgyermekes családoknak, illetve a kétgyermekes egyedülálló szülőknek, továbbá az állandó gondozásra szoruló, de intézetben

el nem helyezett gyermekek után járó családi pótlékot. Szükségesnek tartotta a tanácsok szociális és nevelési segélykeretének bővítését. Ezek a szociálpolitikai intézkedések összefüggésükben az év második felében 500—550 millió forinttal növelik az érintettek jövedelmét. Az előttünk álló feladatok megoldásának érdekében joggal bízhatunk abban, hogy dolgozó népünk aktív támogatásával, közös erőfeszítéssel elérjük a kitűzött célokat.

A magyar nép nagyfokú politikai érettséget tanúsított, követve a Hazafias Népfront választási felhívását, egységesen támogatta a párt politikáját, a fejlett szocialista társadalom építésének nemzeti programját.

A Központi Bizottság a viták után megfelelő határozatokat hozott és a személyi kérdésekben is döntött.

Június 27-én alakuló ülést tartott az újonnan megválasztott országgyűlés. A képviselők 37 százaléka első ízben nyerte el a választók bizalmát és így az Országgyűlésben érvényesült a folyamatosság és a változás dialektikus egysége. Az alakuló ülésen a korelnöki tisztelet másodízben dr. Pesta László töltötte be, mint a legidősebb képviselő, aki öt képviselő társával együtt 35 éve megszakítás nélkül élvezi a választók bizalmát.

Az alakuló ülés megválasztotta az Országgyűlés tisztségviselőit, elnök ismét Apró Antal elvtárs lett. Megválasztotta az Elnöki Tanácsot, amelynek elnöke továbbra is Losonczy Pál elvtárs. A Minisztertanács elnöke ismét Lázár György lett. A kormányban néhány személyi változás történt. Az Elnöki Tanács törvényerejű rendelettel Művelődési Minisztériummá egyesítette az Oktatási és a

Kulturális Minisztériumot, melynek miniszteréül dr. Pozsgay Imre elvtársat, az eddigi kulturális minisztert választotta meg.

Az országgyűlési képviselőket a választók megtisztelő jogokkal és köteleességekkel ruházták fel.

Jelentés

a Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetsége delegációjának a Vakok Jóléti Világtanácsa európai Regionális Bizottsága által Szófiában 1980. április 21—25-e között a vakok képzése és munkába helyezése tárgyában rendezett konferenciáról.

A Vakok Jóléti Világtanácsa európai Regionális Bizottságának 1980. évi munkatervében szerepelt a vakok képzésével, munkába helyezésével, illetve rehabilitációjával foglalkozó konferencia megrendezése.

A rendezést a Bolgár Vakok Szövetsége vállalta. A konferencia programja 1980. április 21—25-e között bonyolódott le, az ötnapos időtartamban az oda- és visszautazás napja is szerepelt. A tényleges munka három napon át, április 22—24-e között folyt. A magyar szövetséget — főtítkárként — képviseltem, Vándor Tamás főelőadóval együtt. Vándor elvtárs kísérő- és tolmácsként egyaránt lehetővé tette a munkában való zavartalan részvételt. Szófiába április 21-én érkezünk. Vendéglátóink a Moszkva Park hotelben, a konferencia színhelyén helyeztek el minden meghívottat. Előljáróban is meg kell jegyezni, hogy vendéglátóink jó elhelyezéssel,

jó ellátással és szórakoztató programmal is gondoskodtak a résztvevőkről.

Április 22.

A konferencia megnyitása reggel 9.00 órakor történt. A bolgár Egészségügyi Minisztérium képviselőjében a tanácskozást Georgi Jordanov elvtárs nyitotta meg. Elmondta, hogy a konferencia megrendezését örömmel vállalták annál is inkább, mert a bolgár párt- és kormánysszervek politikai és gazdasági programjával a vakok rehabilitációja, munkába állítása összhangban áll.

A bolgár szövetség részéről Janaki Gradev elvtárs, a szövetség elnöke mondott üdvözlő beszédet. Örömmel állapította meg, hogy a konferenciára 21 európai ország vakügyi szervezetei küldték el nagy tapasztalatokkal rendelkező szakembereiket.

A konferenciát a vakok Nemzetközi Szövetsége (International Federation of the Blind) képviselőjében Erick Boulter köszöntötte.

Bevezető referátumot Janaki Gradev elvtárs tartott. A bolgár szövetség szervezetéről közölt ismertetésén túl beszélt a bolgár vakok üzemeiben történő foglalkoztatásról és hangsúlyozta, hogy ezekben a látássérültek túlnyomó részének foglalkoztatását megoldják. Bulgáriában a vakok foglalkoztatottsága teljes.

A referátum címe: A technikai és társadalmi fejlődés hatása a vakok szakképzésére és munkába helyezésére.

Munkalehetőségek és munkafeltételek felmérése és elemzése

Feladatuk a VI. ötéves terv meghatározása. Ennek végrehajtása és ellenőrzése érdekében jogszabályok megalkotása és a legfelsőbb intézmények beszámoltatása szükséges és joguk van interpelláció formájában kérdéseket intézni hozzájuk. E jogok azonban köteleességek is. Legjobb tudásuk és képességük szerint kötelesek e jogokat gyakorolni. Nehéz időszakban nyerték el a dolgozó nép bizalmát. Folytatni kell államunk békepolitikáját, meg kell védeni és a lehetőségekhez képest emelni kell dolgozó népünk életszínvonalát. E munkában szükségük van az egész dolgozó nép aktív segítségére.

címmel *dr. Leon van Noorden (Hollandia)* tartott előadást.

A holland szövetségnél a nemzetközi Munkaügyi Szervezet statisztikai anyagának felhasználásával vizsgálták, hogy — megfelelő segédeszköz-ellátás mellett — milyen szakmákban tudnának látássérült munkavállalókat elhelyezni.

Malou Jerqner (Svédország) a vakok munkanélküliségének okairól tartott élénk vitát kiváltó előadást.

Az előadó szerint — bár a svéd alkotmány és az egyéb, munkaügyi jogszabályok a munkához való jogot deklarálják — a vak munkavállalók részére koránt sem áll rendelkezésre megfelelő számú speciális munkahely. Az ország több rehabilitációs központjában tartanak vakok számára 42 hetes kurzusokat; ezeken a gyakorlati képzés mellett a beutaltakkal pszichésen is foglalkoznak.

Főként ennek az előadásnak visszhangjaként fejtették ki sokan a szocialista országokban működő vakügyi szervezetek iránti elismerésüket azért, hogy a teljes foglalkoztatottságot általában elértük és biztosítjuk.

Peter Musolt (NDK): „Az iskola és a tanterv szerepe a szakmaválasztás, a pályaválasztási tanácsadás és a szakmai előkészítés területén” című előadásában részletesen ismertette az NDK speciális vakoktatási rendszerét. Részletezte a választható szakmákat, hangsúlyozta, hogy a kiképzés iskolai oktatás keretében történik. A jövő feladataként a politechnikai oktatást és nevelést jelölte meg.

Jan Jesensky (Csehszlovákia) előadása: „A felnőtt személyek foglalkozási rehabilitációja” címmel hangzott el. Részletes előadásában a többi között kiemelten állapította meg, hogy országukban a rehabilitációnak három fő területe van: az elemi, a foglalkozási és az általános rehabilitáció. Kiemelte a Károly Egyetem szerepét, az intézmény ugyanis 15 év óta

foglalkozik az általános rehabilitációval, ezen belül a vakok rehabilitációjával is.

Április 23.

Dr. Fadil Mucic (Jugoszlávia): „Törvények a vakok foglalkoztatásáról” címmel tartott előadásának bevezetőjében nemzetközi jogi áttekintést adott. Ismertette az ENSZ és a nemzetközi szervezeteknek a kérdésben végzett fő jogalkotói munkásságát.

Tony Aston (Anglia) „Képzés és az ipari szakmákban történő foglalkoztatás fejlődési irányai” címmel tartott előadásában 40 foglalkozási területen vizsgálta a foglalkoztatottak számának alakulását 1964—1978 között.

Kimutatta, hogy a különböző operátori, valamint a telefonkezelői munkakörökben jelentkező létszámnövekedés. Fel is hívta a figyelmet arra, hogy az 1980—90 közötti tíz évben ezek számára kell a segédeszköz-fejlesztést megvalósítani.

H. Demmel (NSZK) „Képzés, munkába állítás a kereskedelemben” című előadásában főként a telefonközpont kezelők és gépirók munkába állításáról beszélt. Kiemelte, hogy szorgalmazták ilyen munkavállalóknak magánmunkáltatóknál történő elhelyezését. A munkahelyek létesítésére ezek a munkáltatók bizonyos pénzügyi támogatást kapnak.

N. A. Diditshenko (Szovjetunió) a Vakok Összoroszországi Szövetségének képviselőjeként „A képzés és munkába helyezés fejlődésének kérdése az állam- és közigazgatásban, műszaki és értelmiségi szakmákban dolgozóknál” címmel tartott figyelemre méltó előadást. Elmondta, hogy a Szovjetunió területén működő iskolákban mintegy 20 000 látási fogyatékos tanulót képeznek. Közülük évente kb. 600-an tanulnak tovább a különböző közép- és felsőfokú tanintézetekben. Csak az Orosz Szocialista Köztársaság területén mintegy 6000 vak személy dolgozik számos intellektuális munkaterületen. Például 132 személy különböző jogászai munkakörökben, a pedagógiai pá-

lyán csaknem 1500 tanárt foglalkoztatnak. A tudományok doktora címmel 45 személy rendelkezik, kandidátusi fokozatot ez idő szerint 137-en értek el. Számos tudós kapott Lenin-díjat és Állami-díjat. A matematikusi munkakörök közül a matematikai programozó munkakör jelentőségét emelte ki, ez most az egyik legújabb foglalkoztatási szakterület a Szovjetunióban. A már kiképzett vak programozók számára Novosibirszkben 4 hónapos speciális tanfolyamot biztosítanak.

Spas Karafezov (Bulgária) „A speciális műhelyekben történő elhelyezés” cím alatt ismertett előadásában a bolgár foglalkoztatási viszonyokról szólt részletesen. Bevezetőként a szövetségnek a szocialista társszövetségekkel és vakügyi üzemekkel fennálló kapcsolatait ismertette. Elmondta, hogy Bulgáriában a vakok aránya 0,009, ez azt jelenti, hogy 100 000 lakos közül a vakok száma 90. A szövetségbe — az utóbbi években — évente 6—700 ember lépett be, ennek eredménye hogy taglétszámuk elérte a 8000 főt. A foglalkoztatottak száma magas, összesen 3240 közülük 2800 személy a speciális üzemekben dolgozik. Üzemeikben a termelési érték 1979-ben elérte a 75 millió levát. Korszerűsítésre — ugyancsak a múlt évben — 5 millió levát fordítottak.

Április 24.

A délelőtti folyamán a rendező szerv fórumot szervezett. Ennek keretében — kapcsolódva a korábbi előadásokhoz — korreferátumok hangzottak el. A lengyel szövetség részéről *Krystyna Krzemkouska* a bedolgozók foglalkoztatásáról adott ismertetést. A bedolgozók száma Lengyelországban jelenleg 5200, az általuk megtermelt érték 1979-ben 700 millió zloty-t tett ki. A szövetkezeti üzemekben és más munkaterületeken 13 000 látássérültet foglalkoztatnak.

Edward Venn (Anglia) a munkaközvetítő intézetek szerepéről, jelentőségéről adott tájékoztatást.

Svend Jensen (Dánia) A munkába állított vakok és magasfokú látássérültek számára készített segédeszközökről adott áttekintést. Megállapításai között kiemelkedő, hogy az eszközök ára rendkívül magas. A vitában felszólalók — Jensen megállapításával egyetértve — a kooperációt, illetve a gyártás-szakosítást sürgették.

Egyéb programok

Április 23-án este a delegátusok részére a bolgár szövetség Balkán Kórusa adott nagyon szép koncertet. A műsor második részében egy szófiai zeneiskola növendékei is felléptek.

24-én délután a szövetség Szófiában működő üzemét (Uspeh) látogattuk meg. Számos gyártmány előállítására monopóliumot kaptak. A termelést fokozatosan gépesítik. A dolgozók üzemi szociális helyzete is kedvező. Elég csak példasze-

rűen említeni, hogy részükre három fő étkezést biztosítanak. A távolabb lakókat üzemi autóbussz viszi a munkahelyre.

Deklaráció elfogadása

Április 24-én, a hivatalos program záró aktusaként a konferencia résztvevői „Békedeklarációt” fogadtak el. A deklaráció megállapítja, hogy a résztvevő 21 ország vakügyi szervezetei, illetve azok jelenlevő képviselői átérzik a béke jelentőségét és tisztában vannak egy esetleges új háború minden súlyos következményével. Éppen ezért együttműködésre hívja fel valamennyi országot, illetve vakügyi szervezetet a béke védelmében. Felhatalmazta a konferencia az Európai Regionális Bizottságot, hogy az általa egységesen elfogadott deklarációt juttassa el a megfelelő nemzetközi szervezetekhez.

Megállapíthatjuk, hogy a rendező szövetség a konferenciát

nagy gondossággal, körültekintéssel szervezte és bonyolította le. A szövetség teljes apparátusán kívül külső személyeket is nagy számban vontak be a mindenre kiterjedő, jó lebonyolításba. A tanácskozás jelentőségét a bolgár kormányzati szervek is elismerték: a konferencia védnökségét az egészségügyi minisztérium vállalta és látta el.

Április 25-én

kötött program már nem volt. Bőséges tapasztalatokkal gazdagodva valamennyi delegáció elutazása ezen a napon történt. Vendéglátóink figyelmességét a búcsúztatásnál is éreztük. Bolgár barátainknak e helyről is köszönetünket nyilváníjuk.

dr. Bódi István
főtitkár

ELNÖKSÉGI ÜLÉS

Szövetségünk központi elnöksége 1980. június 26-án ülést tartott, amelyen jelen voltak: dr. Vas Tibor elnök, dr. Bódi István főtitkár, Csengeri József, Gerdelics Ferenc, dr. Jáksó László, Pinviczki György, dr. Solymos Gyula, dr. Széll Lajos, Szemerédi István, Zichó József elnökségi tagok és Daru Geróné osztályvezető-helyettes.

Dr. Vas Tibor elnök megnyitójában bejelentette, hogy a központi elnökség az első napirendi pontot — a Vakvezető Kutyaképző Szakcsoport működési szabályzatának megtárgyalását — elnapolja. Erre azért volt szükség, mert június 27-ére az Egészségügyi Minisztérium tárgyalást tűzött ki a vakvezető kutyaképző iskola ügyében. A működési szabályzatot egy későbbi időpontban újra napirendre tűzi a testület.

Daru Geróné osztályvezető-helyettes felolvasta a Rehabilitációs Bizottság munkatervét, amelyet az elnökség alaposan megvitattott. A hozzászólásokból kiemeljük Gerdelics Ferenc

felszólalását, melyben a bedolgozók problémáival foglalkozott; javasolta, hogy a megyei szervezetek próbáljanak munkát szerezni a területükön létesített szövetkezeteknél, illetve vállalatoknál. Véleménye szerint megoldható lenne azoknak a foglalkoztatása, akiknek a célvállalatok nem tudnak munkát adni. Gerdelics elvtárs beszámolt arról is, hogy a nyugat-magyarországi tájértekezetnek egyik kiemelt témája volt a foglalkoztatás, azonbelül a bedolgozás. A közelmúltban két megyei szervezet — Borsod és Hajdú-Bihar megyei tapasztalatcsere-találkozót szervezett. Ezen is a foglalkoztatás, munkába helyezés szerepelt nagy hangsúllyal. Az OKISZ is segíthetne a probléma megoldásában.

Dr. Bódi István javasolta, hogy a megyei szervezeteknél fel kellene kutatni a fiatal rokkantnyugdíjasokat rehabilitáció céljából, rendszeres foglalkoztatásukat meg kellene oldani. A megyei szervezetek a személyi lapokról a szükséges adatokat kijegyezhetik.

Zichó József a rehabilitáció fontosságát fejtegette, hangsúlyozta, hogy az elemi rehabilitációba még az 50 éven felülieket is be kellene vonni. Fel lehetne ajánlani számukra új munkalehetőségeket.

Csengeri József sajnálattal állapította meg, hogy a fiatalok még átmenetileg sem akarnak intézetben lakni.

Dr. Solymos Gyula javasolta a központi elnökségnek, hogy a Rehabilitációs Bizottság munkatervét úgy fogadja el, hogy az még 1981-re is érvényes, mert az abban foglaltak teljesítése nem könnyű, folyamatosságuk miatt áthúzódnak a következő esztendőre.

A központi elnökség a munkatervet és a javaslatokat elfogadta.

Ezután Daru Geróné osztályvezető-helyettes ismertette az idei taggyűlések időpontjának tervezetét. Az elnökség úgy határozott, hogy a megyei szervezetek visszajelzése után dönti el, az egyes taggyűléseken kik képviseljék a központi elnökséget.

A következő napirendi pont előadója Csengeri József, a Hajdú-Bihar megyei szervezet titkára volt. Részletes tájékoztatót adott a szervezet életéről és munkájáról, a taglétszám emelkedése a nagyobb szervezetek közé emeli őket. Ebben a megyében dolgoznak rendszeresen a legtöbben. Sajnálattal jelentette be a titkár, hogy a kárpatosok nagyrésze leszázalékolta magát, rokkantnyugdíjas lett, pedig még fiatalok, viszont örömmel tájékoztatta a központi elnökséget arról, hogy sikerült a megyei szervezetnek új helyiségekbe költöznie. Erről lapunkban részletesen beszámoltunk. A vak gyermekek szüleivel kialakított kapcsolatuk

igen jó. Beszélt a titkár a televízió „Siker” műsoráról, amelynek egyik főszereplője dr. Széll Lajos volt, aki a vak gyermekekkel való foglalkozást mutatta be. A közönség szavazata alapján ő lett az első. A testület elismerését fejezte ki. A tájékoztatóból kiemeljük még, hogy a Hajdú-Bihar megyei szervezet elnöksége most azon fáradozik, hogy a megyében élő vak gyermekek részére bölcsődét, óvodát hozzanak létre.

Az elnökség a tájékoztatót elfogadta. Csengeri József titkárt jegyzőkönyvi dicséretben részesítette.

A bejelentések közül kiemeljük a legfontosabbakat. Dr. Vas Tibor közölte, hogy 1981-ben a posta új bélyeget ad ki a Rokkantak Évével kapcsolatban. Elmondta továbbá, hogy lapunk szerkesztőjét, Barna Zoltán tanárt felvették a Magyar Újságírók Szövetségébe. Dr. Bódi István főtitkár bejelentette, hogy a Homérosz Énekkar zeneakadémiai szereplése nagyon jól sikerült, a zsüri ún. „Fesztivál Oklevél” minősítést adott az együttesnek. Elmondta továbbá, hogy a kórus számára egy finnországi vendégszereplést terveznek.

Daru Geróné osztályvezető-helyettes bejelentette, hogy a Vakok Általános Iskolájának és Nevelőotthonának igazgatója azzal a kéréssel fordult a szövetséghez, hogy a vak előadóművészek hanglemezen intézetük gyermekkórusa is szerepeljen. A központi elnökség Peskó Györgynek, a Homérosz Énekkar karnagyának egyetértésével úgy határozott, hogy a gyermekek hangja is felcsendüljön a lemezen.

A tanácskozás dr. Vas Tibor elnök zárszavával ért véget.

Megyei szervezeteink életéből

KÉT TUDÓSÍTÁS SOMOGYBÓL

Vezetőségválasztó taggyűlés Kaposvárott

Szövetségünk Somogy megyei Szervezeténél megalakult a kaposvári járási körzet csoport. A körzeti csoportnál a vezetőségválasztó taggyűlést 1980. május 13-án tartották meg a városi Latinka Sándor Művelő-

dési Otthonban. Szövetségünk központjából Gerdelics Ferenc, főelőadó és Vörös Istvánné előadó jött el a taggyűlésre. Megyei szervezetünk vezetősége részéről e sorok írója; elnök, Forró József titkár, Dékány György alelnök, a szervezet elnökségi tagjai közül Horváth Béla és Wachtemheim István vett részt az eseményen. A gyűlésre eljött Kálmán Katalin, a városi Vöröskereszt Szervezet

titkára; Tóth Sándorné, a Csepel Művek Kaposvári Gyáregysége Vöröskereszt Szervezetének titkára; továbbá a Hazafias Népfront és a Somogyi Néplap munkatársa.

A taggyűlést e sorok írója nyitotta meg, üdvözölte a megjelenteket. Ezután Egyed Miklósné nagybajomi sorstársnő egy balladát énekelt. Majd Juhász Imre gálosfai sorstárs Az élet nevében című saját versét szavalta el. A kis műsor után e sorok írója beszélt a körzet fontosságáról. Majd Jóbanné, Pécsi Rózsa KISZ-titkár általá-

nos politikai tájékoztatót tartott. Ezt követte Gerdelics Ferenc beszéde, többek között a körzetesítésről, vakügyi feladatokról. Majd hozzászólások következtek. Szót kért Kálmán Katalin, aki a Vöröskereszt munkájáról beszélt, további segítséget ígért a megyei szervezet munkájához; Horváth Béla, a siófoki körzeti csoport elnöke a Vöröskereszt Szervezet aktív munkájáról beszélt.

Ezután került sor a választásokra, a kaposvári járási körzeti csoport elnöke Juhász Imre, vezetőségi tagok Egyed Miklósné és Márton Andor lettek. A tagság soraiból 14 sorsársat választottak küldöttnek, akik a megyei küldöttgyűlésen képviselik a körzet tagságát. Végezetül Gerdelics Ferenc, majd Forró József köszöntötte az újonnan megválasztott vezetőséget és jó munkát kívánt nekik.

Műsoros délután a patalomi szociális otthonban

A siófoki és a kaposvári körzet néhány tagból álló kultúrcsoportja 1980. május 17-én műsorral szerepelt a Patalom községbeli Szociális Otthon lakói és személyzete előtt. Sebők Józsefné főnövér, az otthon vezetőjének helyettese szeretettel és örömmel fogadott bennünket. E sorok írója, a megyei szervezet elnöke köszöntötte az intézet lakóit és dolgozóit. Ezután Horváth Béla, a siófoki körzeti csoport elnöke, a műsor szóvivője mondott rövid beszédet. Majd megkezdődött a műsor. Először Köröshegyi József népművész számai következtek: egy okarinaszó, majd Lippai János Ember című versét szavalta el, ezután saját készítésű citerán két dalt játszott, amelyeket Lippai Jánossal együtt

énekelt el. A következő szereplő Juhász Imre, a kaposvári körzeti csoport elnöke volt, aki saját költeményeiből a Merre menjek és A kis madár című verseket, valamint Konsztantyin Szimonov: Várj reám című versét szavalta el.

Szünet után ismét Köröshegyi József következett, aki ezúttal saját verseiből szavalt: az Anyám, és Öreg néni című költeményeit hallhattuk. Majd saját dalát énekelte el, és két citeraszámot is játszott. Végezetül Dékány György, megyei szervezetünk alelnöke következett, aki tangóharmonikán operett- és táncdalokat játszott. A vidám muzsikára táncra perdültek a vendéglátók és a vendégek. Műsor után Sebők Józsefné köszönetet mondott a vendégszereplésért és kérte, hogy máskor is látogassunk el hozzájuk. Ezután egy kis uzsonnával vendégelt meg bennünket.

Végezetül Forró József megköszönte a kedves vendéglátást, és megígérte, hogy máskor is megkeressük az otthon lakóit műsorunkkal.

Csik Lajos

Tudósítás a Szabolcs-Szatmár megyei kultúrcsoport eseményeiről

Megyei szervezetünk kultúrcsoportja nemcsak a házi ünnepeken lép fel, hanem évenként felkészül egy nagyobb szabású műsorral, amelyet Nyíregyházán vagy a megyében, sőt annak határain túl is bemutat az érdeklődőknek. Az idei felkészülés során is bosszankodtunk szervezési hibák, program ütközések, késve érkezett értesítések miatt. Olyan személy is volt, aki a felkészülés során visszaadta önként vállalt szerepét. A többség azonban becsülettel végezte munkáját, s a

lelkes szorgalom eredményeként a tervezett időben színpadra léphettünk.

Május 18-án Tiszavasváribába vitt bennünket a külön autóbusz, ahol a világhírű Alkaloida Gyógyszergyár működik. Borivó Józsefné, megyei szervezetünk tiszavasvári körzeti csoportjának elnöke és férje szervező munkájának méltatlan eredményeként csak kis számú közönség várta a műsor kezdetét. Már jártunk ebben a szép, modern kulturális központban, amelyben most kiáltó ellentétnek tűnt számunkra a rozoga lábakon álló, rossz technikával működő pianinó, melynek hangja pajkos gyerek módjára bújkált a nagy teremben. A másfél órás műsor mindezek ellenére forró sikert aratott. Műsor után finom ebéd következett a község éttermében. Ezt követően pedig hasznos beszélgetést folytattunk a megjelent néhány körzeti csoporttaggal.

*

Munkatervünk és a szegedi versenyfelhívás szellemében az idén mi is több szociális otthonban kívánunk szerepelni. Május 23-án látogattunk el műsorunkkal a Szamos partján épült falu, Győrtelek régi fákkal, parkkal övezett kastélyába, ahol a felszabadulás óta munkában megfáradt idős emberek töltik nyugalmas éveiket. Az 1970-es árvíz idején nehéz napokat élt át a kastély népe, de az ország segítő kezét kinyújtotta értük. A segíteni akarók között ott volt az akkor még tanár Jakab Mihály, megyei szervezetünk megbízott titkára is.

Örömmel állapította meg, hogy azóta fejlődött az otthon,

hisz egy új épületszárny létesült, amelynek tágas ebédlőjében vagyunk most. A helyiség szép volt, de a kölcsönként pianinónak már a külseje is szomorú árvaságról panaszkodott, hát még a hangja... az a jó néhány billentyű viselkedett okosan, amely nyomásra meg se szólalt. Szerencsémre a szólista rutinja és kellemes tenorja megmentette a helyzetet. A produkciókat nagy tapssal és szeretettel fogadta a közönség.

*

Hagyományosan jó kapcsolat fűz bennünket a sóstói Szociális Otthonhoz, ahová május 29-én látogatott el kultúr csoportunk. Megérkezésünkkor boldogan szívtuk be a virágok illatát, a kert eső utáni tiszta levegőjét. Az otthon lakói ezúttal is szívélyesen fogadtak bennünket, s jóval a kezdés előtt izgatottan foglalták el helyüket. Fellépésünket senkinek a távolléte nem zavarta, így minden tervezett szám elhangzott, s mondhatom, többségük nagy sikerrel. Az énekkar öt számot adott elő Kovács László karnagy vezényletével. Verset mondtak: Beszenyei Ferenc, Horváth László, Horváth Rita, Molnár Zoltánné és Nácsa Andrásné. A két jelenetben közreműködtek: Mészáros Dénes, Mészárosné Papp Erika, Molnár Zoltán és Pozsonyi Ferenc. Tóth László két nótacsokrot énekelt e sorok írójának zongorakíséretével. Majd Mészáros Dénes citerán, e sorok írója zongorán és Tóth László tangóharmonikán szólózott.

Amikor megyei szervezetünk elnöksége a sikeres szereplésekért köszönetet mond, hangsúlyozza, hogy nagy szükség

van a kultúr csoport tagságának felfrissítésére, újabb lelkes, kitartó, rátermett tagok beszerzésére.

*

Az énekkar évadzáró bankettjét június 6-án tartotta, amelyre meghívtuk azokat is, akik az idén már nem szerepeltek, valamint a kultúr csoport aktív tagjait. A Landini Kamarakórus a két záhonyi Fesztiválon a sikeres szereplésért 3000,— Ft jutalomban részesült. Ebből vásároltak a szervezők a dalosoknak és karnagyuknak maradandó ajándékot és fedezték a vacsora kiadásait. A bankett ünnepélyességét emelte, hogy a kamarakórus az idén ünnepli fennállásának tízéves évfordulóját. Az énekkart kezdetől fogva hatékonyan támogatta a Városi Művelődési Központ, melynek képviselőjeként megjelent Bálint József főelőadó, aki meleg szavak kíséretében 20 db művészlemez ajándékozott az együttesnek, melyeket a tagok között szétosztottunk. A tízéves munkáról Kovács László karnagy beszélt. A beszámolót zenei rovatunkban teljes terjedelmében közöljük. Örömmel üdvözlöttük a még betegállományban levő, de ünnepségünkön megjelenő Varró Jánost, megyei szervezetünk titkárát és Jakab Mihályt, a jelenlegi mb. titkárt. Majd a megyei szervezetünk vezetősége által ajándéktárgyak kiosztása következett. Elsőként a karnagy viharos taps kíséretében kapta meg az elismerő emléktárgyat, majd a kórustagok vették át az ajándékokat. Ezután vacsora következett. A vidám beszélgetéssel, poharazgatással, tánccal tarkított kellemes találkozó a késő esti órákban ért véget.

Molnár Zoltán

ÚJ HELYSÉGBE KÖLTÖZÖTT A HAJDÚ-BIHAR MEGYEI SZERVEZET

— Hogyan is kezdődött —, Még most is borsózik a hátam, ha arra a jelentésre gondolok, amelyet a megyei szervezet titkára, Csengeri József még a múlt évben eljuttatott a szakmai csoporthoz.

A jelentésben ugyanis az állt, hogy a Béke úton levő szépen berendezett irodájukból ki kell költözniük, mert a házat életveszélyesnek nyilvánították.

A váratlan bejelentés után, azt sem tudtuk mihez kezdjünk, hogyan lesz ennek a megyei szervezetnek új irodája. Egyedül Csengeri József titkárnak volt elképzelése, amelyet a szakmai csoporttal részletesen közölt. Megállapodásunk alapján felkereste a Megyei Városi Tanács V. B. elnökhelyettesét, a városi pártbizottság titkárát és közölte velük, hogy a megyei szervezet működéséhez feltétlenül új irodára, új helyiségekre van szükség.

A vezetők megértették a problémát és a Tanács kiutalt egy nagy 101 m²-es, több helyiségből álló épületrészt. Ez az épületrész a Rákóczi út 7. sz. alatt van és akkor nagyon elhanyagolt állapotban volt.

Szövetségünk főtitkárával megnéztük, hogy céljainknak megfelelő-e? A látogatás alkalmával megtudtuk, hogy valamikor piaci kirendeltség volt ez az épület, karbantartásáról azonban senki sem gondoskodott.

Nagyon nagy kételkedéssel vizsgáltuk a lehetőségeket az épület felújításával kapcsolatban, mert tudtuk, hogy rendbehozatalához nagyon sok pénzre és munkára lesz szükség.

Csengeri József, a megyei szervezet titkára azonban meg-

nyugtatott bennünket, mert tudta, hogy nem áll egyedül, akiknek a segítségét kéri, azok nem fogják cserben hagyni. A későbbiek során rendszeresen tájékoztatott bennünket arról, hogy mit végzett.

Tárgyalt az Ingatlankezelő Vállalattal, elintézte, hogy az építőanyagokat a vállalat biztosítsa. Kérésére fogadta Csengeri elvtársat az MGM vezérigazgatója, Filyák László, aki már régóta sok-sok segítséget nyújt a megyei szervezetnek.

Az előző iroda helyiségeit a vállalat szocialista brigádjai hozták rendbe.

A vezérigazgató elvtárs most is megértette a problémát és intézkedett. Elkezdődött a nagy munka. Egymást váltották a szocialista brigádok (kőművesek, villanszerelők, gáz- és víz-szerelők, asztalosok, festők) és szorgalmas munkájuk nyomán rövid idő alatt újjá varázsolódtak a romos, elhanyagolt helyiségek.

Május elején megérkezett a meghívó, amely tudatta a szövetség vezetőivel, hogy elkészültek a munkával, néhány hónap alatt felújították és teljesen átalakították az épületrészt. Örömmel utaztunk Debrecenbe az átadási ünnepségre, ahol sokan megjelentek szövetségünk elnökségének tagjai közül. Ott voltak a megyei, a városi Tanácsok vezetői, valamint a Magyar Gördülő Csapágó Művek szocialista brigádjainak képviselői.

Jelen voltak: dr. Vörös Sándor, a Megyei Tanács Egészségügyi Osztálya szociálpolitikai csoportjának vezetője; dr. Bódi István, a Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetségének főtitkára és a szakmai csoport tagjai.

Pinviczki György, a budapesti és Pest megyei Szervezet, va-

lamint Suti Lajos, a Csongrád megyei Szervezet titkára is eljött az ünnepségre.

Földesi István, a Hajdú-Bihar megyei Szervezet elnöke meleg szavakkal üdvözölte a vendégeket és átadta a szót Csengeri József titkárnak, aki meghatott szavakkal mondott köszönetet a brigádoknak azért a nagyszerű munkáért, amit a megyei szervezet érdekében végeztek.

Dr. Bódi István főtitkár „Braille” emlékérmeket adott át az építkezésben résztvevő brigádoknak és a szövetség nevében köszönetet mondott azoknak, akik részt vállaltak ebben a nagy munkában. Beszédében a Csengeri házaspárt külön kiemelte, akiknek áldozatos lelkiismeretes munkája nélkül nem valósulhatott volna meg az új helyiségek rendbehozatala, ízléses berendezése.

Az MGM vezérigazgatója által megbízott Erdélyi Mihály építésmérnök, építési üzemvezető átadta a helyiségeket. A megyei szervezet vezetőségének és tagságának jó munkát és sok örömet kívánt az új létesítmény birtokbavétele alkalmából.

A szövetség jelenlévő vezetői, az elnökség tagjai közül sokan szólaltak fel. Örömeiket fejezték ki, hogy a Hajdú-Bihar megyei tagság ilyen jó körülmények között folytathatja munkáját. A nagyobb helyiségekben lehetővé válik a klubélet: műsorokat, ismeretterjesztő előadásokat szervezhetnek, lehetővé válik a tanulás, a vak gyermekek szüleivel való rendszeres foglalkozás is. Megvalósulhatnak azok a szép tervek, amelyekkel már régóta foglalkozik a megyei szervezet elnöksége.

Az ünnepélyes átadás után baráti beszélgetés bontakozott ki. A szépen megterített fehér asztaloknál jól érezték magukat

az építőmunkások és a sorstársak.

Mielőtt elbúcsúztunk kedves vendéglátóinktól, mégegyszer megtekintettük a szép új létesítményt, gyönyörködtünk a kifogástalan munkában és az ízléses berendezésben.

A megyei szervezet elnökségének és tagságának e helyről is kívánunk sok örömet és eredményes jó munkát.

Szemerédi István

MEGYEI SZERVEZETEINK TÁJÉRTEKEZLETEIRŐL

Szakmai csoportunk az idén is megszervezte megyei szervezeteink titkárai és adminisztrátorai részére a tájértekezletet.

Először a kelet-magyarországi titkárok és adminisztrátorok találkozója került sor május 6-án Szolnokon. A megyei szervezet titkára és adminisztrátora mindent elkövetett, hogy a kétnapos tanácskozás szép környezetben, zavartalanul bonyolódjék le.

Szállásunk a tiszaligeti Touring Hotelben volt, ahol igazán jól, kényelmesen pihenhettünk. A találkozó színhelye ugyancsak a Tiszaligetben lévő Vegyi Művek klubhelyiségében volt.

A tanácskozást május 6-án 14 órakor e sorok írója, a szakmai csoport vezetője nyitotta meg. Miután a titkárokat, adminisztrátorokat üdvözölte, ismertette a tájértekezlet célját. Elmondta, hogy külön előadásokat nem tartunk, a rendelkezésünkre álló időt arra szeretnénk felhasználni, hogy kicseréljük egymás között tapasztalatainkat. Essék szó mindazokról a kérdésekről, gondokról, amelyek megyei szervezeteink tagságát foglalkoztatják. Hangsúlyozta, hogy

a múlt évben megtartott tájértekezleteknek igen nagy volt a visszhangja és az azokon elhangzott javaslatok közül központunknak jónéhányat sikerült is megvalósítania. Az ideai tájértekezleteknek is legfőbb céljuk, hogy minél több konstruktív javaslat szülessék tagjaink javára.

A bevezető néhány gondolat elhangzása után sorra jelentkeztek szólásra titkáraink és tájékoztatást adtak arról, hogy a múlt évi tapasztalatokból mit tudtak hasznosítani, milyen eredményeket értek el. Ismét előtérbe kerültek a helyi sajtosságok. Volt, aki arról számolt be, hogy új helyiségbe költözött a megyei szervezet és ezáltal kedvezőbbek lettek a feltételek a klubéletre, a művelődésre. Volt, aki arról számolt be, hogyan kapcsolódott be a megyei szervezet abba a munkaversenybe, amelyet a Csongrád megyeiek kezdeményeztek. Örömmel hallgattuk azoknak a referátumát, akik arról beszéltek, hogy megyékben nincs munkára váró, minden tag foglalkoztatását megoldották. Majdnem minden titkár érintette az idősebb sorsársak gondjait. Viszont jólesett hallani, hogy rendszeres a családlátogatás és egyre több helyen valósul meg a házi gondozás. Általában elmondható, hogy a megyei szervezetek és a központ között a kapcsolat jó. Erről nemcsak a szakmai irányítás, hanem a helyes gazdálkodás, a költségvetésben biztosított keretek helyes felhasználása is tanúskodik. Igaz, központunk sohasem sajnálta az anyagi támogatást a kitűzött szakmai feladatok megvalósítására. Megyei szervezeteink kultúracsoportjai gyakran egymást is meglátogat-

ják, színvonalas műsorral szórakoztatják a tagságot, maguk pedig a kirándulás örömeivel, szép élményekkel gazdagodnak.

Sokat lehetne még írni a kétnapos szolnoki tanácskozásról, amely nagyon aktív volt, titkáraink és adminisztrátoraink részére pedig hasznos. Az elhangzottak hatása alatt a tanácskozás szüneteiben sétálgatva is elgondolkodtunk a további teendőkről. A feladatokat megkaptuk, mindent elkövetünk, hogy teljesítsük azokat.

*

A második tájértekezletet, a nyugat-magyarországit május 19-re és 20-ra hívtuk össze Boglárlellére. Bár az idő elég mostoha volt, mégis jókedvűen utaztunk, hiszen olyan tanácskozásra mentünk, melynek résztvevői — miként Szolnokon is — rendkívüli emberszeretettel és sokéves tapasztalattal végzik munkájukat megyéjük tagsága érdekében.

Gerdelics Ferenc főelőadó, néhány dunántúli megyei szervezet instruktora nyitotta meg május 19-én, délután 2 órakor az értekezletet. Üdvözölte a tanácskozás résztvevőit, — hivatkozva a szolnoki tájértekezletre — hangsúlyozta, milyen nagy jelentősége van annak, hogy a titkárok, adminisztrátorok kétnapos tanácskozásra, tapasztalatcserére jönnek össze. Ezek a találkozók beszámolhatnak arról, milyen eredményeket értek el, milyen gondjaik vannak. Ezután felkérte a titkárokat és adminisztrátorokat, hogy aktívan vegyenek részt az értekezlet munkájában.

E cikk keretében nincs lehetőség arra, hogy minden felszólaló mondanivalójával részletesen foglalkozzunk. Inkább azokat a problémákat emeljük ki, amelyek több megyei szervezet munkájában megtalálhatók. Sok

gondot jelent az utaztatás, különösen a VOLÁN-járatokon. Általában kevésnek találják az üdülési lehetőségeket, sokkal több tagtársunk szeretne üdülni, mint amennyire lehetőségünk van. Többen panaszkodtak, hogy hiányoznak a jó segédeszközök, szorgalmazták, hogy szövetségünk központja folytassa a korábbi segédeszköz-akciókat. Vita alakult ki a munkába helyezések körül is. Többen szálltak síkra a bedolgozói munkalehetőség intézményes megoldása mellett. Számos hozzászólás hangzott el az adminisztrációs munkával kapcsolatban, a gazdasági és a szakmai munka teljesítéséhez kérték a központ segítségét. Sok kérdésre választ adtak szövetségünk vezetői, de sok olyan kérdés maradt nyitva feladatként, amelyre később térhetünk csak vissza.

A boglárlelleli tanácskozás nagyon hasznos volt, mert a titkárok és adminisztrátorok aktívalódottak, felszólalásaikban őszintén beszéltek gondjaikról és elért eredményeikről.

Szövetségünk munkájához a tájértekezletek új lendületet adnak és arra ösztönzik a központot, de a megyei szervezetek titkárait, adminisztrátorait is, hogy még jobb munkát végezzenek, még jobban figyeljenek oda a tagság gondjaira, nyújtsanak segítséget sorsársainknak, hogy életük szebb, gazdagabb legyen.

Szemerédi István

HEVES MEGYEI TUDÓSÍTÁS

Megkésett híreket kaptunk Heves megyei Szervezetünk kulturális életéről. Tudósítónk csaknem féléves időszakról számolt be. Így csak felsorolni tudjuk az események időpontját. Részletesen csak az utolsó rendezvény-

GERDELICS FERENC:

Alapfoku mozgástréner-tanfolyam

**A VAKOK HOSSZÚ FEHÉR BOTTAL VALÓ
KÖZLEKEDÉSÉNEK TANÍTÁSÁRA**

Mint ahogy arról már a korábbi cikkeimben írtam, több országban nagy gonddal foglalkoznak a vakok közlekedési oktatásával és közlekedésbiztonságával.

Szövetségünk 1980-as munkatervében a társadalmi mozgástrénerképzés fontos célfeladatként szerepel. Az év első negyedében minden megyei szervezetünket megkértük, hogy a júniusban tartandó tanfolyamra jelöljön ki megfelelő személyt.

A tanfolyam időtartamát eredetileg két hétre terveztük, de mivel hazánkban ez volt az első kísérleti jellegű próbálkozás, idejét egy hétre szűkítettük le.

Ez idő alatt eléggé megerő-

tető menetben, 26 órás intenzív foglalkoztatással, valamint szakelőadásokkal igyekeztünk az alapfokú ismeretekre megtanítani a résztvevőket.

A Horgászciikk Készítő és Értékesítő Vállalat elkészítette az oktatáshoz szükséges szép kiviteli, hosszú, fehér botokat.

A Vakok Általános Iskolája és Nevelőotthona díjmentesen

Az alábbi személyek nyertek kiképzést:

Boros Márta
István György
Jendrek Barnabásné
Kovács Győző
özv. Magyar Gyuláné
Márffy Lajos
Vass Jánosné
Váradi Péterné

adott a tanfolyam idejére szállást és az elméleti oktatáshoz megfelelő helyiséget. Étkeztetést a Vakok Állami Intézete (Bp. XIV., Május 1. út 21.) biztosított.

Azt reméltük, hogy minden megyei szervezetünk küld egy résztvevőt a tanfolyamra, azonban végül is csak Borsod, Hajdú-Bihar, Somogy, Vas és Veszprém megyéből jött összesen hat személy, akikhez szövetségünk-ből és a Vakok Állami Intézetéből egy-egy résztvevő csatlakozott. Így a létszám nyolcra emelkedett.

Budapest, Vakok Állami Intézete
Borsod megye
Hajdú-Bihar megye
Somogy megye
Somogy megye
Vas megye
Veszprém megye
VGYOSZ

ról írunk. Nagyon örültünk az egri beszámolóknak. Reméljük, hogy ezután gyakrabban jelentkeznek és beszámolnak a megyei szervezetnél folyó munkáról. Várjuk a rendszeres tudósítást és akkor részletesen tudjuk közölni a hozzánk küldött írásokat.

Az elmúlt év szeptemberében Szövetségünk Heves megyei Szervezetének vezetősége és kultúr csoportja felkereste az egri Hajdúhegyi Szociális Otthont. Kultúr csoportunk műsoros vendégszereplését az otthon lakói örömmel fogadták.

1979. december 6-án megyei szervezetünk helyiségében „öregek napját” tartottunk.

December 8-án az egri Öregek

Napközi Otthonában kultúr csoportunk szavalatokkal, ének- és zeneszámokkal szórakoztatta az intézmény lakóit.

1980. március 1-én megyei szervezetünk az egri Művelődési Központban farsangi műsoros délutánt rendezett. Az összejevetel nagyon jól sikerült, sokan jöttek el a környező községekből is, mintegy százötvenen vettünk részt a vidám mulatságon. A műsor közben tombola is volt. Ezen a farsangi délutánon nagyon jó hangulatban késő estig szórakoztunk.

Megeyi szervezetünk kultúr csoportja az idén több szociális otthont szeretne műsorával felkeresni.”

Göbölös István,
megyei elnökségi tag

Az oktatást öten végezték:

Dosek Lajosné
Csattos Márta
Pronay Beáta
Poór Erzsébet
és e cikk írója

A tanulásban részt vevő személyek a mozgás- és közlekedés-gyakorlatokat letakart szemmel végezték mozgástréner felügyelete mellett.

Célunk az, hogy az alapfokú tanfolyamon kiképzett mozgástrénerek saját megyei szervezetüknél nyújtsanak segítséget azoknak a nemlátóknak, akiknek életvitelükhöz vagy munkavállalási szándékukhoz szükségük van az önálló közlekedésre.

Az oktatásra a megyei szervezetek elnökségei jelölik ki a sze-

mélyeket. A kiképzett mozgás-trénereknek további nagy feladatuk, hogy — a Budapesti Vakok Állami Intézetében működő Vakok Elemi Rehabilitációs Központjából — a tanfolyam elvégzése után hazakerült vak személyeket a hazai környezetben való közlekedésre megtanítsák.

A tanfolyam záró konzultációján összegeztük a tapasztalatokat. Megállapítottuk, hogy a későbbiekben szervezendő kur-

zusok időtartamát minimálisan két hétben kell meghatározni. El kell készíteni a tanfolyam elméleti tananyagát és írásban rögzíteni kell a gyakorlati foglalkozások menetét. Ugyanis egyéni jegyzeteléssel az elméleti tananyag elsajátítása nehézkes.

A szem letakarásához olyan eszköz használata célszerű, ami nem fárasztó. Mindenképpen előrehaladásnak tekinthető, hogy hazánkban is megindult ez az oktatás, mert a vak ember a viszonylagos önálló közlekedés

készsége nélkül nehezen vállalhat munkát és ezért a teljes rehabilitáció is nehezebben jön létre.

Ezúton is köszönjük a tanfolyam minden oktatójának és résztvevőjének a lelkes munkát és egyben kérjük, hogy ügyszeretetüket minél szélesebb körben hasznosítsák a vakok érdekében.

Reméljük, hogy még sokan bekapcsolódnak a későbbiek folyamán ebbe a nagyszerű tevékenységbe.

SZEMERÉDI ISTVÁN:

Gyengénlátók a közlekedésben

Már hosszabb idő óta foglalkoztat a gondolat, hogy írok erről a témáról a sorozatban. A Közlekedési rovat — véleményem szerint — gondosan összeállított cikkeivel sokoldalú tájékoztatást nyújt a legfontosabb közlekedési tudnivalókról, és hasznos tanácsokkal látja el tagságunkat. Az eddig megjelent írások zöme vak tagjaink problémáival foglalkozott. Cikkemben szeretnék kísérletet tenni arra, hogy a gyengénlátók közlekedéssel kapcsolatos problémáira rávilágítsak.

Szövetségünknek az a 14 éven felüli személy lehet „gyengénlátó” tagja, aki látását az ún. Maschke táblázat szerint legalább 67 százalékban elvesztette. A gyengénlátók kategóriája elég nagy területet ölel fel. Tudjuk, hogy a megfelelő szemüveggel történő korrekció a látást gyakran igen alacsony értékről hozza fel viszonylag jó vizusra. Vannak olyanok, akiknek látásélessége még nem éri el a Maschke táblázat szerinti 67 százalékot, de már gyengénlátóknak tekinthetők. Szép számmal vannak olyan tagjaink

is, akik ún. látásmaradvánnyal rendelkeznek, és ezt kiválóan hasznosítják.

Amikor a gyengénlátók kategóriájával foglalkozunk, meg kell említeni, hogy a szembetegségek különböző mértékben rontják a látást, és ez a közlekedés szempontjából nem közömbös. Cikkemben ezt néhány példával szeretném bizonyítani. A közlekedés fejlődése, a felgyorsult motorizáció, ha nem is olyan mértékben, mint a teljesen vak emberek esetében, de a gyengénlátókra nézve is rengeteg veszélyt hord magában. A biztonságos közlekedés alapja az óvatosság, a körültekintő megfontoltság. Az aliglátók, akik valamilyen betegség folytán már gyermekkorukban nagy mértékben elvesztették látásukat, ehhez fokozatosan hozzászoktak és ennek megfelelő magatartást tanúsítanak a forgalomban. Azok közül, akik a vakok intézetében végezték tanulmányaikat, sokan még sorstársaik kísérésére is vállalkoznak; ezt a feladatot nagyszerűen oldják meg. Ez alkalmasint azért van, mert hosszú időn át együtt éltek nem-

látókkal, megszokták őket és igen sokszor gyakorolták is a segítségnyújtást. Amikor egy vak és egy aliglátó szabályosan halad át az úttesten, mindig az jelenti a biztonságot, hogy az aliglátó mellett a vak is fokozottan — a saját maga kialakította speciális rendszer segítségével — figyel, nem hagyatkozik teljesen a kísérőre, kettőjük összmunkája eredményezi a biztonságos átkelést. Nagyon fontos a felelősség kérdése, hiszen az aliglátó személy sorstársát, kollégáját, gyakran barátját kíséri a közlekedésben.

A jobb helyzetben lévő gyengénlátó, aki a látásmaradvánnyal rendelkezőnél távolabbra lát, — természetesen — biztonságosabban közlekedik. Ám ezek között vannak ún. csőlátók is, akik csak előre látnak, oldalra nem. Gyakori ennek a jelenségnek a fordítottja is: az ún. gyűrűs látás. Az ilyen elváltozásban szenvedők pedig csak oldalt látnak és előre nem. Ez a tény rendkívül veszélyes, mert a gépjárművek vezetőit egy esetleges elfordított fej megtéveszti.

A gyengénlátót is váratlanul érheti, ha pl. a járdán olyan tárggyal találkozik, amely az előző napon még nem volt ott. Számukra is veszélyes lehet a

körül nem kerített gödör, egy kifeszített drót, a járdán elhelyezett göngyöleg, vagy építési anyag stb. Igen gyakori manapság, hogy a parkoló gépkocsik elfoglalják a járda egy részét, így az aliglátónak vagy gyengénlátónak ilyen esetben még egyedül is gondot okoz a közlekedés, a felelősséggel végzett kísérés — melyet korábban már érintettem — ilyenkor lehetetlen. Sokszor, sok fórumon elhangzott már, hogy a gyalogosnak is tisztában kell lennie a legalapvetőbb közlekedési szabályokkal, ez az íratlan törvény a látássérültekre még inkább vonatkozik. Tudni kell tehát, hogy hol, mikor fordulhat be egy gépkocsi és útja gyalogjárót keresztesz; ez azért is lényeges, hogy biztonságban érezze magát az a nemlátó, akit gyengénlátó személy kísér. Előfordult már velem is, hogy az általam kísért vak kollégánál egy-egy átkelőhelyen önkéntelenül feltartotta a kezét, úgy érezte, hogy ezzel a jelzéssel az áthaladás biztonságosabb lesz. A gépkocsivezető reflexideje, a jármű tehetetlen-

sége sokszor már nem teszi lehetővé a hirtelen megállást, a feltartott kéz sok veszély forrása lehet. Nem túlzok, ha azt állítom, hogy a biztonságos áthaladást — különösen ott, ahol nincs jelzőlámpa — elő kell készíteni, és a járdáról csak akkor szabad lelépni, ha nincsenek veszélyeztető körülmények.

Éppúgy mint a vakok, közlekedésük során a gyengénlátók is, és az aliglátók is támpontokat keresnek a tájékozódáshoz. Gyakran egy-egy épületcsoport, vagy jellegzetes kerítés, de még facsoportok is segíthetnek az eligazodásban. A gyengénlátóknak, de még inkább a látásmaradványosoknak még óvatosabban kell közlekedniük, mint ahogy ezt eddig tették, mert a növekvő gépkocsiáradat, az újabb és újabb tömegközlekedési eszközök megnehezítik még a jól látók számára is a közlekedést. A gyengénlátóknak és az aliglátóknak is tanácsos a fehér bot viselése, sok kellemetlenségtől óvja meg őket.

Azok, akiknek látása felnőtt korban csökkent, nagymérték-

ben bizonytalanává válnak a közlekedésben. Sokan alig tudják átvészelni veszteségüket, feladják önállóságukat, állandóan kísértetik magukat. Vannak, akik hosszú ideig ki sem mozdulnak otthonukból. Ezeknek az embereknek kellene hathatósabb segítséget nyújtani, megértetni velük, hogy figyelmes, óvatos közlekedéssel ebben az óriási forgalomban is elkerülhetők a balesetek, tehát nem szükséges, hogy önállóságukat feladják.

A Közlekedésbiztonsági Tanács már eddig is sokat tett a zavartalan forgalom érdekében. A gyengénlátók is eljuttatták véleményüket, panaszait, kéréseiket a Közlekedésbiztonsági Tanácshoz a szövetségünkben megrendezett ankétok alkalmával. Reméljük, hogy gyengénlátóink a jó javaslataikat a jövőben is eljuttatják az illetékesekhez, a kísérést továbbra is nagy felelősséggel végzik, határozottan közlekednek, de nem válnak elbizakodottá, türelmes, nyugodt magatartásukkal a közlekedési balesetek elkerülésére koncentrálnak.

NŐK RÉSZÉRE

VÁRADI PÉTERNÉ:

EGY KIS FŐZŐCSKE „KRIMI MÓDRA” ÉS MAGYAROSAN

„Agatha Christie-t egyszer megkérdezte egy riporter, mikor találja ki pompás ötleteit. „Mosogatás közben — válaszolta az író. — Ugyanis utálok mosogatni, és valahányszor rákényszerülök, gyilkolni támad kedvem.” Főzni annál jobban szeretett Agatha asszony. Főleg a gombás rizspudingjára volt büszke. Ezt csak azért említjük, mert érdekes mód egy ritka eset, hogy a krimiírók és

mesterdetektívjeik egyben mesterszakácsok is. Csak néhány példa. Rex Stout mesterdetektívje, az orchideákkal is szívesebben bibelődő Nero Wolfe nemcsak kitűnően főz, de fűnek fának dicsekszik is a szakácstudományával. Helen Traubel, a nálunk is nagy példányszámban elkelt Gyilkosság a Metropolitan operában című bűnügyi regény szerzője (aki az említett operaháznak maga is jeles Wag-

ner-szopránja volt), minden nyilatkozatában hangsúlyozza, hogy imád főzni. Hasonlóan pompás szakácsnő Jules Maigret felügyelő felesége, Luise asszony. Főz is, szinte szakadatlanul, bár férje rendre lekési az ebédeket és vacsorákat. A Maigret-ház konyhája ennek ellenére híres lett. Olyannyira, hogy a párizsi Laffont kiadó 1975-ben megjelentetett róla egy önálló kötetet. A könyv címe: Madame Maigret receptjei, szerzője pedig a Maigret sztorik írója, Georges Simenon — akinek szintén a főzés a hobbjá. A Scherlock Holmes — történetek atyjáról, Conan Doyle-ról följegyezték,

hogy húszféleképpen tudott teát főzni. A hozzá való teafüvet viszont a hecc kedvéért arzén-dobozban tartotta.”

(IPM 1980/5. sz.)

Persze nem árt ha tudjuk, mielőtt még hozzákezdenénk a főzéshez, hogy miért majonéz a majonéz (?).

„1756-ban Richelieu herceg elfoglalta a Baleárok egyik szigetének, Menorcának legnagyobb városát: Mahont. A győzelmi lakomán hal volt az első fogás, amelyhez egy párizsi szakács olajos mártást kreált, azt javasolván, hogy az új mártás neve (az elfoglalt Mahon város emlékére) legyen Mahonnaise. A később világszerte elterjedt mártás nevén aztán minden nyelvben módosítottak kicsit. A mi szótárainkba majonéz néven került be.” (IPM 1980/5. sz.)

Na akkor főzzünk! Szeretik a csirkét? Én nagyon. Kiváncsi vagyok, hogy ízlik az én receptem szerint készített csirke Önöknek. Azt tudom, hogy nekem máris összefut a számban a nyál, bár mégcsak leírtam; pedig egy csöppet sem vagyok öntelt.

Töltött csirkés húisleves felvidékiesen.:

Kb. 1 kg súlyú bontott csirkét veszünk. Jól megmossuk, nyakán a bőrt egyenesre vágjuk, a levágott rész fölött a nyakat bevarrjuk. A csirkét nyakkal lefelé egy kisebb fazékba állítjuk. Közben elkészítjük a töltelékét. Apróra vágunk egy kisebb fej hagymát, egy csomó zöldpetrezselyemnek csak a leveleit és egy kis gerezd fokhagymát. A csirke máját, szívét, lépét és az esetleges hájat is apróra vagdalkjuk. Egy púpozott kanál hideg zsírt teszünk a felvagdalt zöldséghez és belsőséghez. Négy tojást egészben beleütünk; a tojásoknak megfelelő négy csipet só, töröttborsot, pirospaprikát és ételízesítőt adunk hozzá. Az egészet összekeverjük, úgy, hogy a hideg zsír a töltelék elemei között elkeveredjen. Majd annyi zsemlemorzsat öntünk a töltelékbe, amennyit a tojások felvesznek, ne legyen sűrű a massa, szinte

follyon, úgy lesz könnyű, lukacsos a töltelék. Az elkészített töltelék a csirkébe töltjük, majd a töltőnyílást is bevarrjuk, A hideg vízzel leöblített csirkét kuktába helyezük, annyi vizet öntünk rá, hogy ellepje, ízesítéséhez csak só és egész borsot használunk. A megtisztított és feldarabolt sárgarépat, gyökeret, hagymát, karalábét, kelkáposztát, petrezselyem és zellerleveleket (előzőleg cénnal átkötjük) beletesszük a levesbe. 1/2 óra alatt készre főzzük. A megfőtt csirkét a levéből kivéve előmelegített sütőben, zsírban, hosszúkásra vágott burgonyával együtt pirosra sütjük. Bármilyen savanyúság, vagy kompóttal tálalhatjuk. Burgonya helyett rizibizit is adhatunk hozzá. 5—6 személynek bőven elegendő. Bár a következő három csirkeétel sem megvetni való, só . . remélem ezek is finomak lesznek.

Holland tejfölös csirke: (pennsylvániai recept)

Nyolc kis darab csirkemellből vagy combból lehetőleg minél több csontot kivesszünk és bőrét is lehúzzuk (ezeket a levesbe főzzük). Összekeverünk egy csapott mokkáskanál törött borsot ugyanannyi sóval meg egy fél csésze liszttel, és ebben forgatjuk meg a letisztított húsdarabokat. 10 deka vajban mindkét felüket szép pirosra sütjük, és tűzálló tálra egymás mellé fektetjük. Az egészet bevonjuk három deci tejföllel, és a sütőben megsütjük. Tálaláskor a húsdarabokat kiszedjük, és a visszamaradt vajjal, majd átmelegítve, külön tálkában adjuk a pecsenyéhez, Párolt rizs vagy burgonyapüré jó hozzá, de kínálhatjuk vajos vegyes zöldséggel is.

Lengyel csirkemell:

Lebőrözünk, kicsontozunk négy csirkemellet, újjnyi darabokra vágjuk. Meghintjük sóval, törött borssal, és nyolc deka vajon vagy Rama margarinon átsütjük. Simára keverünk két-deci tejfölt egy csokor összevágott petrezselyemzölddel, egy fél citrom levével, meg egy késhegynyi gyömbérporral és a húrra öntjük. Fedő alatt, időn-

ként megkeverve, a tejfölben pároljuk puhára, úgyelve, nehogy odakapjon, ha kell, egy kevés vizet vagy húslevest adunk hozzá. A sűrű mártásban, burgonyával vagy párolt vajos zöldséggel adjuk asztalra. A petrezselymes tejfölt a hús magába szívja, és különlegesen jó zamatot kap tőle.)

Marosszéki csirkemell: négy csirkemellet lebőrözünk, kicsontozunk (a bőr meg a csont a levesbe kerülhet!), és nyolc szép szeletet formázva belőle, kissé megveregetjük vagy rostjaira merőlegesen bevagdossuk. Megforrósítunk öt deka vajat vagy Rama margarint, pirosra sütjük rajta a hússzeleteket, és kivéve a zsiradékból, melegen tartjuk. A levébe fél deci vizet öntünk, és púpos mokkáskanálnyi szárított tárkonnyal meg sóval fűszerezünk, beletesszük az apróléklevésben megfőzött csirkeszíveket egészben, meg a máját nagyobb kockákra vágva, és felengedjük két deci tejföllel vagy másfél deci tejszínnel. Pár percig forraljuk, és a kisütött mell-szeletekre öntve tálaljuk.

(Készíthetjük kicsontozott, felszeletelt sertés rövidkarajból is: a vajon vagy margarinon kisütött húst forró tálra szedjük, visszamaradt levét egy kevés vízzel, tárkonnyal, tejföllel összeforralva öntjük rá.)

Egy kicsit a lábasjóságoktól eltérve. Mit gondolnak, kinek köszönhető a joghurt?

„A joghurt szó oszmán-török eredetű, a „yogur” (gyúr, dagaszt) származéka, és aludttejet jelent. Ám a törökök nem azt a saját baktériumaitól megalvadtt tejet nevezték aludttejnek, amit mi, hanem a különféle erjesztőgombák segítségével mesterségesen altatottat. Ennek készítéséhez a török és tatár népek ősidők óta értenek, és gyártási titkát a török hódoltság korában a Balkán lakói is ellesték. Világkarrierjét mégsem a törököknek köszönheti a joghurt, hanem Mecsnyikovnak, a Nobel-díjas orosz bakteriológusnak. A tudós a századforduló táján híret vette, hogy Bulgária egyes falvaiban szokatlanul sok száz évnél idősebb ember él, s

hosszú életük titka vélhetőleg abban rejlik, hogy reggel is, este is joghurt kerül az asztalukra. Mecsnikov érdeklődését annyira fölkelte a dolog, hogy széles körű mozgalmat indított a török aludttej tanulmányozására, és fogyasztását maga is lelkesen szorgalmazta. Mire vizsgálatai bebizonyították, hogy a joghurt bár valóban egészséges, mégsem csodaszer, az új tejtital már Európa-szerte elterjedt. Helyet kapott a „joghurt” szó a mi nyelvünkben is, ahová német közvetítéssel került.” (IPM 1980/5. sz.)

Végezetül fejezzük be a reggeli, vacsora csaknem mindenki által szívesen fogyasztott — vajasan mégjobb — a kutya is megugatta már-jával; szóval a kiflivel.

„Mi ihlette a kiflit? Természetesen a félhold. Ezt máig idézi a péksütemény francia neve, a félholdat is jelentő „croissant” szó. Az első kiflit azonban nem francia földön sütötték, hanem Bécsben 1529-ben; annak öröme, hogy a város alól eltakarodott a török, és a városfalon kívül épült templom tornyának csúcsára a török fél-

hold helyett visszakerült a kereszt. (Csúcs, orom németül: Gipfel, a kifli pedig Kipfel.) Az ötlet, hogy a bécsiek, akik az ostrom alatt a félhold miatt koplaltak, most lakjanak jól a félholddal — Kolschitzkynak, az első bécsi kávéház tulajdonosának a leleménye. Ő sütetett először kávé mellé fogyasztható kifliket egy Wandler nevű bécsi pékkel. A magyar „kifli” szó is a bécsi—német Kipfelből származik, és valószínűleg a hazai városok német ajkú lakossága terjesztette el.” (IPM 1980/5. sz.)

§

JOGI ROVAT

DR. FALVAI FERENC:

A betétkönyvekről

1. A mindennapi életben közismert a takarékbetétkönyv intézménye, illetve annak különböző válfajai. Ennek fogalmát tehát nem szükséges meghatározni. A különböző típusú betétkönyveket, nagy általánosságban, úgy csoportosíthatjuk, hogy azok bemutatóra szólnak-e vagy fenntartásos jellegűek. Az előbbi esetben bárki, aki felmutatja a betétkönyvet, megkaphatja a benne szereplő összeget, vagy annak kívánt részét. A fenntartásos betétkönyv esetében kizárólag az illető jogfenntartással élő részére fizetik ki a betétben levő összeget; ilyen jog egy vagy több személyt is megillet. A betétkönyvek csoportosításának másik szempontja az, hogy kamatozó vagy pedig nyeresémbetétkönyvekről van-e szó.

A kamatozó betétkönyv az általánosabban ismert és kedvelt forma. Ezzel tehát részletesebben foglalkozunk. Amennyiben a betevő nem kívánja a betét összegét minimálisan egy évi időtartamra lekötöni, úgy 2⁰/₁₀₀ évi kamatra jogosult. Amennyiben minimálisan egy évre lekötöti a betétösszeget, úgy 5⁰/₁₀₀-os kamatra nyílik meg jogosultsága. Ha mégis egy éven belül kivesz a betétkönyv összegéből, úgy a kivett összeg után kamat nem illeti meg. A kamatozó betétkönyv egyik válfaja az ún. takaréklevel. Ez

esetben fix összegű, 5-, 10- és 50 000 forintos betétkönyvekről van tulajdonképpen szó, amelyek azonban csak egyidejűleg szüntethetők meg, mint ahogy jellegüknél fogva csak a meghatározott összegű betétnek megfelelő összegre válthatók.

További jellegzetességük, hogy a 3 éves lekötés esetén 6⁰/₁₀₀ évi kamatot eredményeznek, 2 év után pedig 5⁰/₁₀₀-os kamat jár. Az összeg korábbi kivétele esetében a betevő személy kamatra nem jogosult. Minden esetben az évi kamatot hozzászámítják a tőkéhez, tehát a következő évben már a betett összeg a kamattal megnövekszik.

A nyeresémbetétkönyvek esetében három havonként egy meghatározott nyeresémalap felosztására kerül sor, mégpedig húzás útján 1000 betétkönyvből 30 részére húznak ki nyeresémet. A nyeresémet összege a betett összeg egynegyedétől kettő és félszereséig terjed. Nyeresémbetét esetén a nyeresémet helyettesíti a kamatot. A nyeresémbetét különleges formája a gépkocsi nyeresémbetét, amikor gépkocsi képezi a nyeresémet tárgyát. A nyeresémbetét-fajta hasonlóan a takaréklevelhez, fix összegű, mégpedig 5 és 10 ezer forintos betétekről szól és minden egyes betétkönyv részt

vesz a sorsolásban. Egy személynek tehát, amennyiben nagyobb összeget kíván autónyeremény betétkönyvben elhelyezni, több darab 5- és 10 ezer forintos betétkönyvet kell váltania.

2. A betétkönyveket általában annál az OTP fióknál lehet beváltani, ahol azt kiállították. A fenntartásos betétkönyvek esetében azonban mód van más OTP fióknál a beváltás kezdeményezésére, ilyen esetben e fiók telefon által történő tudakozódással lép kapcsolatba a kiállító fiókkal és pozitív tájékoztatás alapján kifizeti a kívánt összeget a betétkönyvből. Amennyiben a betétkönyv elveszett, vagy egyéb körülmények folytán megsemmisült, úgy ennek a körülménynek a haladéktalan bejelentése alapján a korábbi betétkönyvet hatálytalanítja az OTP, és új betétkönyvet állít ki a betétben szereplő összegről. Fontos dolog, hogy ismerni kell a könyv számát!

A betétállomány növelése és a betétesek érdekeinek védelme közérdek, amelyet államunk törvényi erővel véd. Az 1952. évi 9. tvr. kimondja, hogy a betétek titkosak, azokról felvilágosítást adni csak elkobzást kimondó, illetve az állam javára kártérítést megállapító bírói ítélet alapján szabad. Kimondja a jogszabály továbbá, hogy a betétben szereplő összegre, valamint a kamatra vonatkozó igény nem évül el. Az állam szavatolja a betétben elhelyezett összeg és kamatai megfizetését. A betétkönyv általában mentes a végrehajtás alól. Mentességet élvez az öröklési illeték alól is. További speciális szabály az, hogy a betevő kikötheti, miszerint halálának esetén az általa megnevezett kedvezményezett kapja meg a betétben elhelyezett összeget és annak kamatait. Ilyen kikötésnél a kedvezményezett, nem pedig a betevő tényleges örököse fogja ezt megkapni. Amennyiben ilyen rendelkezés nincs, úgy — természetesen — az öröklés általános szabályai érvényesülnek. Különösen hagyaték-ból származó betétkönyvek esetében gyakori, hogy az örökös a más OTP fiókban — az örökös lakásától távoli helységben — elhelyezett betét átvételét kéri a lakóhelye szerint illetékes vagy a lakóhelye közelében levő OTP fiók által. A Takarékpénztár az ilyen kérelmeket teljesíti és így nem szakad meg a betét folytonossága. A betétkönyv a készpénzzel azonos elbírálás alá esik devizajogi szempontból; tehát tilos annak (akár feledékenységből is) külföldre történő kivitele!

**150 ÉVES A NAGYVÁRADI
„SZEGÉNY VAKOK GYÓGYINTÉZETE”**

MINDEN KÖLTSÉGET A FŐORVOS FEDEZ

*(Megjelent 1980. május 2-án A HÉT c. lap
10. számában.)*

Nagyvárad orvosi múltja évszázadokon át nem különbözött a többi hozzá hasonlítható városétól. A középkorban itt is működött ispotály, szegények, betegek, aggok menedéke és kórháza. A város polgárainak egy része a kor egészségügyi viszonyai között elkerülhetetlenül járványok áldozatául esett. A „mindennapi” epidémiák és nyavalyák pusztítását fokozta a féltelmetes „fekete halál” időnkénti megjelenése. De a lakosság újból feltöltődött, s a múlt tapasztalatai arra készítették, hogy orvosokat hívjon a városba. Máskor pedig az erdélyi fejedelem küldött orvost a váradiaknak, mint azt Báthory István tette.

A XVIII. század második felének osztrák egészségügyi reformjai Váradon is éreztették hatásukat, a városi physicus — tisztiorvos — funkció és a gyógyszertárak felállításával. 1760-tól kezdve működött az Irgalmas rend kórháza gyógyszertárral együtt, ahol képzett orvosok és patikusok vívták szakadatlan küzdelmüket a betegségek és a halál ellen.

A hagyományos betegápolás, valamint a szervezett jótékonykodás 1786-ban létrehozta a zsidó ispotályt, amiből később a rangos váradi Zsidó kórház fejlődik ki.

A XIX. század eleje a fokozódó városiasodás kora, folytatása a már a XVIII. század utolsó évtizedeiben kibontakozó urbánus fejlődésnek. A rohamos fejlődés érezteti hatását minden téren; élénk kereskedelmével, iparával szaporodó iskoláival, színházi életével és monumentális középületeivel Várad a nagy kiterjedésű gazdag vármegye politikai és gazdasági, művelődési és társadalmi központja lett. Várad polgárai Pest, Bécs, Kolozsvár, Brassó vagy Szeben példájára igényes városi életforma kialakítására törekedtek. Ez érezhető a kórházalapítás terén is, amivel megelőzi Marosvásárhelyt, Kolozsvárt és

Szatmárt is. 1806-tól működött a 12 ágyas közkórház, az ún. „Lazaretum” Bihar megye és Várad román és magyar lakosainak önkéntes támogatása lehetővé tette a közkórház továbbfejlesztését. A kórház támogatói között ott találjuk Várad nagy tekintélyű román püspökét, Samuil Vulcant, aki 1829-ben 30 öl tüzifát és 100 forintot adományozott a közkórháznak.

1830-ban minden helyi előzmény nélkül fordulópont következett be Várad, a szomszédos és távolabbi megyék szembetegeinek kórházi ellátottságában: Grosz Frigyes (Frederik) várad-i származású fiatal orvos és sebészdoktor kórházat alapított a szegény szembetegek számára. A *Szegény vakok gyógyintézete* — ahogyan hivatalosan nevezték a szemkórházat — az első önálló és egyben szakosított kórház nemcsak Erdélyben, hanem országos viszonylatban is, sőt az akkori Európában is kevés ilyen méretű és színvonalú önálló szemészeti kórház működött.

Ez a szemkórház testesítette meg a neves román oftalmológus, Ioan Molnar-Piuaru (1749—1815) álmát és törekvéseit. A XVIII. század végén ő sürgette elsőként egy ilyen kórház felállítását, de javaslata, annak ellenére, hogy Erdélyben a szembetegségek el voltak terjedve, süket fülekre talált. Ami a kórházi hálózat kiépítését illeti, az osztrák főhatóságok rendkívül nehézkesen mozdultak meg, amikor a tartományokról volt szó. A bécsi hatóságok megelégedtek annyival, hogy Erdélynek szemészfőorvost adtak Molnar-Piuaru személyében, és 1791-től kezdve bevezették a szemészet oktatását a kolozsvári Lyceum Academicum Medico-Chirurgicumban.

A XIX. század elején már fenálló marosvásárhelyi és kolozsvári közkórházak sebészeti osztályain — amikor volt gyakorlott szemsebész — kezeltek és műtöttek szembetegeket. Vásárhelyen, bár volt közkórház, Fabini Frigyes, Erdély akkori hivatalos szemésze sem ért el többet 1827-ben, minthogy a városban két bérelt szobából álló helyiségben kezelte vagy műtötte betegeit.

A szembetegek kórházi ápolásának ilyen elmaradott és hiányos feltételei között érthető, hogy a Szegény vakok gyógyintézete nemcsak a hazai kórházi ellátás terén jelentett újat, hanem támogatást és menedéket nyújtott a szegény betegeknek, akik nemzetiségi és vallási különbség nélkül ingyenes szakszerű orvosi gondozásban részesültek.

Az ember és műve elválaszthatatlanok, Grosz

Frigyes doktorról és a Szegény vakok gyógyintézetéről minden lényeges értesülés fennmaradt. De ha csupán a várad-i szemkórház leírását ismernénk, annak alapján is meg tudnánk rajzolni az alapító orvosi, emberi és erkölcsi portréját.

Ki volt a kórházalapító, aki példát mutatott kortársainak? Milyen volt, hogyan működött a 150 évvel ezelőtt alapított gyógyintézet?

Grosz Frigyes jómodú zsidó családban született 1799-ben Váradon. Miután elvégezte a város legjobb középiskoláját, majd Pesten filozófiai doktorátust szerzett, érdeklődése mindjobban a természettudományok és a medicina felé fordult, ezért beiratkozott a bécsi Orvosi Karra. Apja halála után anyagi nehézségei támadtak. Tanulmányait a jómodú bécsi Biedermann és Hoffmanstahl (az író rokonsága) család támogatásával fejezte be, s így már korán megismerte a függőség és kiszolgáltatottság érzését. Orvosi tanulmányait 1826-ban fejezte be, s azután már önerejéből képezte tovább magát sebészeti és szemészeti téren. Bécsben, 1829-ben elnyerte a sebészdoktori minősítést. Önéletrajzi adatokat is tartalmazó nagy munkájában — *Die Augenkrankheiten des grossen Ebenen Ungars*. Nagyvárad, 1857. — Grosz említi azokat a neves bécsi szemészeket — G. J. Baert, G. Prochaskát, A. Rosast, J. A. Schmidtet, F. Jaegert és J. N. Fischert —, akiknél „a hályogextrakció legfényesebb eredményeit”, valamint „e művészet hőseinek sikertelen eseteit” egyaránt alkalma volt látni. Hogy az említettek közül kinek a szemészeti osztályán, klinikáján dolgozott több ideig, ma már szinte kideríthetetlen. Grosz valamennyiüket mestereként említi.

A két doktorátus elnyerése közötti időszakban (1826—1829) Grosz nem csupán szakmai tudását gazdagította. Gyakorló orvosként működött a morvaországi Telc városkában és fürdőtanulmányokat folytatott, amelyeket később, várad-i éveiben, betegei javára fordított. Tanulmányozta a Várad melletti gyógyvizek hatását.

Grosz meghívással került Telcbe eleget téve Jakub Lang, a filantróp magatartásáról ismert textilgyáros kérésének. Mint Lang háziorvosa elérte, hogy munkáskórházat alapíthatott, orvosi és emberbaráti elgondolásai szerint. Ez a kórház hosszú ideig fennállt és kitűnt humanus működési elveivel. Mindez arra vall, hogy a tel-

ci kórháznak a megszokottól eltérően gondos betegápolási rendszere volt. Telcben és környékén Grosz mindkét minőségben, mint általános orvos és mint szemészetben képesített sebészorvos dolgozott. Telci tevékenysége alatt Grosz olyan értékes gyakorlati és szervezési ismereteket szerzett, amelyeket később, a váradi szemkórház alapításakor gyümölcsöztetett.

Támogatója és mecénása, Jakub Lang, 1829-ben meghalt. (A köztük kialakult mélyebb kapcsolatra utal az az értesülés, mely szerint Lang végrendeletében pénzt hagyott Groszra.) Grosz visszatért szülővárosába. Elhatározásában az is közrejátszott, hogy Váradnak és a megyének kevés orvosa volt, szemész pedig messze földön alig akadt, azok is a nép számára elérhetetlen földrajzi és anyagi távolságra.

Az 1830. év már Váradon éri Groszt, aki ettől kezdve haláláig hűséges és önfeláldozó polgára és orvosa lesz szülővárosának. Grosz általános orvosként is működött, de kiterjedt patientúráját szemészeti gyakorlatának köszönhet. A tehetős betegek messzi földről felkeresték. Mindez nem elégítette ki cselekvésvágyát, humanizmusát: a szegény szembetegek sorsa foglalkoztatta, megoldást keresett orvosi gondozásukra. Ez késztette arra, hogy minden bürokrácia kizárásával, azonnal rendelkezésükre álló magán gyógyintézményt alapítson számukra Váradon, amely a Szegény vakok gyógyintézete elnevezéssel kerül majd be orvostörténetünkbe. Anyagi függetlensége lehetővé tette, hogy intézetét humánus törekvései szellemében kora legigényesebb orvosi követelményei szerint alakítsa ki. A szembetegek ellátása és kezelése eleinte szerény volt, de már kezdettől fogva teljesen ingyenes. Minden költséget a főorvos Grosz doktor fedezett. Egy ilyen orvosnak és egy ilyen intézménynek a híre hamar eljutott a szegény szembetegekhez.

Grosz doktor munkásságát demofil szellem, erős akarat és hivatástudat hatotta át. A maga elé tűzött feladatokat nagy erőfeszítés árán valósította meg, állandó küzdelemben önmagával, testi fogyatékosságával. (A kolerajárvány idején megbetegedett, mindkét lábát bénulás érte, mankóra támaszkodva járt.) Mindig és mindegyütt jelen volt, amikor Várad lakosságán segíteni kellett: mint orvos és mint polgártárs a legnehezebb helyzetekben is tudta, hogyan kell

cselekedni és példájával másokat tette ösztönözni. Fáradhatatlan volt az első váradi kolerajárvány (1831) leküzdésében. Amikor 1836-ban Váradot tűzvész pusztította, majd 1846-ban a Sebes-Körös előntötte a várost, Grosz másokat is buzdító segítséget nyújtott a rászorulóknak. **Magatartása a megszokottnál nagyobb erkölcsi dimenziót ölt, ha tudjuk, hogy a legkritikusabb helyzetben is ellátta kórházi és magángyakorlatát, gondozta, segítette, maga is nehezen mozogva mentette és kezelte a tűz- és vízkár súlytotta embereket.**

Hogy volt megszervezve a Szegény vakok gyógyintézete, milyen elvek és szempontok érvényesültek működési alapszabályaiban, a beteggondozás és járóbeteg-kezelésben, milyen méretű tevékenységet fejtett ki? Ezekre a kérdésekre maga a kórházalapító adta meg a választ két alapvető munkájában: *Statisticali adatok a N. Váradon 1830 óta létező Szegény vakok gyógyintézetének működéséről, és néhány szó ezen intézet jövőjéről* (Nagyvárad, 1846.) és a már említett *Die Augenkrankheiten des grossen Ebenen Ungars* (Nagyvárad, 1857).

Ez utóbbiból megtudhatjuk, hogy a Szegény vakok gyógyintézete valóságos szanatórium jellegű kórházkomplexum volt. A szemkórházat gondozott zöldövezet vette körül, fűzfá és jegegyesorok között. A 7200 négyzetlábnyi területen 7 kórházépület állt, összesen 22 betegszobával. Az épületek elhelyezése biztosította a por- és zajmentes nyugalmat, az esetleges fertőző **betegek elszigetelését.** Fürdőépület állt a betegek rendelkezésére. A tisztálkodás szabályzatilag előírt kötelessége volt a betegeknek és kísérőiknek egyaránt.

A betegek és kísérőik mindennapi vagy különleges ellátásáról három konyha gondoskodott, Grosz doktor feleségének személyes ellenőrzése alatt. Az egyes kórtermek, a mütő, a konyhák, valamint az udvar, a fasorok és környéke, a betegek testi- és ágyneműje és az illemhelyek tisztaságára fokozott figyelmet fordítottak. E vonatkozásban is figyelemre méltó Julius Hirschberg neves szemésztörténész megállapítása: Grosz váradi szemkórháza a higiénia tekintetében ugyancsak túlszárnyalta Albert von Graefe híres berlini szemklinikáját!

Grosz a Magyar orvosok és természetvizsgálók évi nagygyűléseit használta fel arra, hogy **ismertesse a szegény szembetegek kórházi ellátottságának siralmas állapotát, s hogy az orvosi közvéleményt és a hatóságokat szemkórházak**

alapítására ösztönözte. Így 1844-ben Kolozsváron a szürkehályogról értekezett, szemsebész tapasztalatairól számolt be. Két évvel később, az 1846-os összejegvetelen előadást tartott a **szegény szembetegek** kórházi ápolásának elégtelenségéről és újabb kórházak felállításának szükségességéről. Ismerve a hatóságok nehézkességét, a megoldást egyesületi (nem állami) kezdeményezésű szemkórházak számának szaporításában látta. Ez a nagygyűlés bizta meg Groszt, hogy tervet dolgozzon ki a „szembetegek és gyógyítható vakok számára több vidéken egyesületek által alapítandó ingyenes gyógyító és ápoló intézetekről”. Tervezetét az 1847. évi összejegvetelen olvasta fel, kiegészítve azt „A nagyváradi szegény vakok gyógyintézetének rövid leírásával”. Ugyanakkor szétosztotta, ajándékképpen, Váradon nyomtatott kis könyvét, a *Statisticai adatokat*. Ez volt az első nyilvános beszámoló Grosz doktor szemkórházának 16 évi működéséről.

„A szemészeti kórház — írja Grosz 1846-ban — N. Váradolasziban, az úgynevezett újsoron, a deak szertartású püspökilak és kanonokok lakásai szomszédságában, a város legszebb, legegészségesebb és legcsendesebb részében helyeztetve, szép szőlőhegyek közelében, egy kis völgyben áll, kertekkel és sok élőfával körülvéve... Van benne 13 kisebb nagyobb szoba, 2 konyha, kamrák, pinczék, két igen jó hideg vizű ivókút... A ház északi oldala előtt korlátokkal védett fasorok a szembetegeknek sétatérül szolgálók. A 13 szobából 10 a szembetegek számára, egy az igazgató orvos és segédei, egy földig érő ablakkal ellátott tágas terem a műtetre, és végre egy a felügyelő és ápolónő számára rendeltetvék.”

Az alapítástól eltelt 16 év alatt több mint 20 ezer járóbeteg kapott kezelést, több mint 500 kisebb műtétet hajtottak végre, és műtéti beavatkozással 352 beutalt beteget gyógyítottak meg. A műtétet, elsősorban pedig a hályogoperációkat, maga Grosz végezte az általa kidolgozott műtéti eljárás alkalmazásával, ami a szemlencse eltolásával és lesüllyesztésével járt.

Második, német nyelvű, 1857-ben kiadott könyvének megjelenése idején a váradi Szegény vakok gyógyintézete már 50—60 beteget fogadott be, **gyakran kísérőkkel együtt**, ami különösen a gyermekek esetében volt fontos. A betegfelvételt és a belső rendet 15 pontból álló, a maga korában a legmodernebb, leghumánusabb és egyben legdemokratikusabb szabályzat írta elő, amelynek minden előírását be is tartották! Idéz-

zük a szabályzat néhány jellemző pontjának szövegét: 1) A szegény szembetegek magán-
gyógyintézetének célja, hogy a szegény parasz-
toknak és a dolgozó osztályoknak, elsősorban
a környékről, állandó, könnyen elérhető és in-
gyenes menedéket nyújtson szembetegségeik
**gyógyítására, hogy őket tehetetlenségüktől meg-
szabadítsa és a kuruzslástól megóvja...** 2) Ezen
intézetbe felvételre alkalmas minden gyógyít-
ható szegény szembeteg, vallásra és nemzetiség-
re való tekintet nélkül; különösen pedig olyan-
ok, akik veszedelmes szembajban szenvednek,
vagy akik csak műtéti úton gyógyíthatók... 3)
Jómódú szembetegek csak sürgős esetekben
és a rendelkezésre álló helytől függően vétetnek
fel a gyógyintézetbe, különben magánlakásokba
lesznek irányítva... 4) Hogy a szegények fel-
vétele, amennyire csak lehetséges, megkönnyít-
tessék, nem szükséges, hogy azok szegénységi
bizonyítványt vagy más okmányt mutassanak
fel, a szegénység szóbeli kijelentése elegendő...
15) Minden költséget a tulajdonos fedez.

Írásai, mindenekelőtt pedig alapvető német nyelvű munkája, Grosz szakorvosi felkészültségéről és munkásságáról, szociális és emberbaráti gondolkodásáról vallanak. A szembetegségek és elterjedésük leírásánál sohasem feledkeznek meg hangsúlyozni a társadalmi feltételeket, amelyek a szegény néprétegeknél gyakori szembetegségek előidézésében szerepet játszanak.

Ugyanebben a munkájában Grosz doktor leírja a szentendrei román lakosság között a nyomor, az elégtelen táplálkozás és a fizikai túlerőltetés következtében tömeges méretekben fellépő hemeralopát (szürkületi vakságot). Döbbenetes látvány — írja Grosz —, amint a földeken dolgozó embereket estefelé háziállataik vezetik otthonaik felé. Nagy elismeréssel említi azt a gyöngédséget, amivel a román nők gondozták a kórházba beutalt beteg gyermekeiket. Hogy jobban érzékeltesse a nép körében elterjedt szembetegségeket, Grosz leírásaiban több ízben használ román kifejezéseket is. Nyelvtudása (magyar, román, német, szlovák, cseh, jiddis) lehetővé tette, hogy minden betegével anyanyelvén beszéljen. Ez bizalmat ébresztett, a jobb megértést segítette elő az orvos—beteg sajátos kapcsolatában.

A váradi Szegény vakok gyógyintézete működésének hatékonyságát és méreteit azok az ada-

DR. IVÁN LÁSZLÓ

Az érzékszervek és az ember

Az emberi érzékszervek három speciális csoportját ismerjük: az interoceptorok, a proprioceptorok és az exteroceptorok rendszerét. Az interoceptorok szervezetünk légző, kiválasztó, emésztő és egyéb belső működéseiről tájékoztatnak folyamatosan a központi idegrendszer felé, a proprioceptorok az izommozgásokról és a testhelyzetről adnak információkat, az exteroceptorok pedig — mint a szem, a fül, az orr, a nyelv és a bőrben lévő speciális idegvégződés — a külvilágból érkező ingereket fogadják és továbbítják információként a központi idegrendszer legkülönbözőbb tároló- és elosztó rendszereibe. A szem és a fül igen fontos, ún. „távolsági receptor”, melyek segítségével az ember elébe mehet eseményeknek, jelenségeknek, dolgoknak. Az orr és a nyelv a táplálkozással kapcsolatos magatartás és viselkedés megszervezésében játszik fontos szerepet.

Az ember érzékszerveinek segítségével születéstől haláláig állandó működéskapcsolatban van mind a külvilággal, mind ún. „belső világának” történéseivel. Ez a kapcsolatrendszer alapozza, illetve határozza meg gondolkodásunkat, érzelmeinket, hangulati állapotunkat, önmagunkra vonatkozó ismereteinket és Én-tudatunkat térben, időben, társas és társadalmi kapcsolódásainkban egyaránt. Ez a kapcsolatrendszer számos speciális érzékelő sejt, idegrost hálózatán keresztül ún. „oda-vissza” működéseket is biztosít az érzékszerv és a központi idegrendszer legkülönbözőbb strukturái között. E bonyolult szerkezeten belül számos ismert, de nagyon sok máig is feltáratlan vegyi folyamat zajlik, hogy felfogja, majd speciálisan emberi módon kódolva elektromos impulzus-jelek formájában továbbítsa és szelektálja, végül tárolja, vagy éppen „törölje” az érzékelés információit. Ma már ismeretes, hogy az érzékszervek egy része — mint pl. a szem — nemcsak ún. „jelentő információkat” vesz fel, hanem speciális funkcióként

tok érzékeltetik, amelyeket maga a főorvos, Grosz doktor közölt említett alapvető munkájában. A szemgyógyintézet fennállása (1830—1855) alatt 752 beteget internáltak a Szegény vakok gyógyintézetébe, nőket és férfiakat, románokat és magyarokat, zsidókat, németeket, ruténeket, szlovákokat stb. A főorvos 647 betegén hajtott végre hályogműtétet, 105 pedig gyógyszeres kezelésben részesült. A szemkórházban összesen 1219 nagyobb és 520 kisebb műtétet hajtottak végre. Beszámolójában Grosz egyaránt jelzi sikeres és sikertelen sebészi beavatkozásait. Hályogműtétei közül 455 teljes sikerrel járt, 53 esetben javulást ért el. A szemkórház járóbeteg-rendelésén több mint 30 ezer szembeteg részesült ingyenes kezelésben, kapott gyógyszereket, sőt szemüveget is. Mindez csupán a szegény betegekre vonatkozik!

A Szegény vakok gyógyintézetét Grosz saját jövedelméből tartotta fenn. Betegei számára az Irgalmas rend patikája 50 százalékos árengedményt nyújtott. A szemkórház fenntartása, a beutaltak és kísérőik ellátása 25 év alatt közel 50 ezer forintba került! Ehhez még hozzá kell adni azokat a kiadásokat, amelyeket a járóbetegekre fordított 25 év alatt.

Közéleti tevékenysége — tagja volt a városi egészségügyi bizottságnak, 1857-től kezdve ellátta a Zsidó kórház főorvosi tisztjét is —, az évek óta kifejtett megfeszítő kórházi és magánpraxis megviselték egészségét. Súlyosbodott szívbaja siettetette halálát. Grosz Frigyes 1858. január 2-án halt meg, 59 éves korában. Utolsó útjára óriási tömeg kísérte el, volt betegei és tisztelői, minden nemzetiség fiai Bihar megye területéről. Sírja ma is áll a váradi régi zsidó temetőben.

A Szegény vakok gyógyintézete és Grosz Frigyes kivételes helyet foglalnak el a XIX. század hazai és európai szemészetének történetében. Julius Hirschfeld minden joggal „document human”-ként értékelte Grosz 1857-es könyvét, életművét. Személyét pedig így jellemezte: „Grosz Frigyes hazájának híressége és közösségének büszkesége volt.”

A Szegény vakok szemkórháza 1901-ben megszűnt, feladatkörét a megyei kórház szemészeti osztálya vette át.

IZSÁK SÁMUEL

ún. „energetizáló” működést is biztosít. Ilymódon a látóbíbor sajátos szerkezete a fénykvantumokat olyan elektromos energiává alakítja, melynek segítségével a központi idegrendszer ún. „éberségi” alapszintjét biztosítja és állítja be. Ugyanilyen energetizáló hatásként biztosítja bizonyos zsigeri működések és belsőelválasztású mirigyek bonyolult ritmusának szabályozását. Hasonlóképpen az érzékszervekből továbbított kódolt, vagy átalakított elektromos impulzusok nemcsak az érzékszerv érzékelési működéséhez tartozó, hanem egészen eltérő és más-más funkciókat is szabályozó és szervező központi idegrendszeri és szervezeti szerkezetekhez, szervekhez juthatnak el. Ily módon a konkrét ún. „ismereti információk” mellett energetizáló, irányító, összehangoló és szervező információk „szolgáltató munkáját” is végzik. E folyamatláncolatban és hálózati működésben csak didaktikailag lehet elválasztani egyes szakaszokat vagy részeket.

Az érzékszervi működések közül azonban fontosságának megfelelően elsőként tárgyalható a látás. Ismert dolog, hogy a szemlencse már csecsemőkortól kezdve „öregszik”, a felnőttkorban pedig mindinkább opálosabbá és rugalmatlanabbá válik, mivel növekedése során a kémiai változásokon keresztülmenő öregebb sejtjeit nem veszíti el. Ugyanakkor mintegy 10–12 éves kortól kezdve a tisztalátás távolsága fokozatosan növekszik, és 45–55 éves korra ezt a változást az emberek egy része ún. „előtét lencsékkel”, vagyis szemüveggel kénytelen korrigálni.

Nemcsak a szemlencse ún. „gyújtótávolsága” változik, hanem a két szem látásirányának összetartása is mindinkább romlik, mind a külső szemizmok fokozatos gyengülése, mind a központi idegrendszer agykérgi szabályozó működésének csökkenése folytán. A korban előrehaladva a pupillák átmérője is csökken, minek következtében feltehetően az érkező fény mennyisége is fokozatosan csökken. Nemcsak a látásélesség, a beáramló fény mennyisége, a szem alkalmazkodása, hanem a látóbíbornak a fokozatos „kopása” is mindinkább nehezíti a látást, mind a látásélesség, mind a színérzékelés, mind a sötétbe való alkalmazkodás, sötétben látás, és az ún. „kontrasztlátás” vonatkozásában. Bizonyos vérkeringési zavarok és érlelmeszesedési folyamatok az idősődéssel olyan ideghártyakárosodást okozhatnak a szem mélyén, melynek következtében a látótér beszűkül.

Az ilyen jellegű változások természetesen nem

egyszerűen szerkezeti változások csupán, hanem a már említett okok miatt azoknak a funkcióknak a változása is bekövetkezik, melyek az egész ember életét optimális szinten, harmonikus folyamatokként biztosítják. A világ felfogása részünkről benyomásszerű, aktív és kutatójellegű. Észleleteinket ún. „egészekben” vagy „egységben” igyekszünk rendszerezni, azaz megpróbálunk értelmet találni abban, amire odafigyelünk, vagy amit észlelünk. Ebben a műveletünkben a „rutinunk”, a „tapasztalati előrelátásunk” nagy segítséget nyújthat. A felfogás szelektív, és mielőtt a rutin-művelet során eljutunk az értékeléshez, többnyire nem szükséges valamennyi fontos jelzést számbavenni. Gyakorlatunkkal a néhány meglévő jelből összeálló alakzatot összehasonlítjuk a tapasztalataink révén bennünk már kiépült valamiféle „alapsémával”, vagy ún. „kulcs-sémával”. Mind érzékszervi adottságunk, mind a kapcsolt struktúrák, nagyrészt veleszületetten ún. „alkati meghatározottságúak”. A már említett tapasztalati alapsémák és az ún. „rutinképesség” azonban meghatározóan tanulási folyamatainkkal függenek össze. Érdekes az, hogy míg az alkati és tanult jellemzőink egészséges és természetes körülmények között csak néhány jellegzetességgel ragadhatók meg, addig azok a reakciók és változások, melyek érzékszerveink, illetve érzékszervi működéseink hiányosságából, gyengüléséből, elvesztéséből vagy károsodásából adódnak, nagyon is személyiségjellemzőink alapján nyilatkoznak meg. Jól ismerjük a vizuális, az auditív, a kinezetikus típusú embert, vagyis az olyan embert, aki a látás, a hallás, vagy a társított mozgás élmények segítségével tud inkább tanulni, illetve megőrizni ismereteket. E típusok kétségkívül jelzik az egyéni alkati adottságokat, azonban az is jól ismert, hogy az alkatilag gyengébb képességek sokszor meglepő eredménnyel fejleszthetők gyakorlással, tehát ismétlődő tanulással.

A hallás ugyancsak sajátos érzékszervi funkció, mely a „képi világ” mellett a beszéd, a muzsika és a zaj világát képezi az ember számára. Az emberközi kommunikáció meghatározó működését jelenti. Ugyanakkor — mint a látásnál is — befolyással van informáló funkciója mellett egyéb lelki és testi működéseinkre, történéseinkre. Mind a tájékozódás, mind a hangulat és érzelmi élet, mind mozgásaink szerve-

zödése, társas és társadalmi alkalmazkodásainknak és beilleszkedéseinknek a látás mellett igen fontos funkciói. A hallás romlása a felnőtt korban fokozatosan alakul ki. Sokszor az egyén észre sem veszi, mivel az ember magatartása szempontjából lényeges hangok többsége jóval az ún. „küszöbérték” felett van. Általában nagyobbfokú a hallásromlás korban előrehaladva a magasabb hangok, mint a mélyebb hangok esetében. Végül teljesen megszűnik a nagyon magas hangok hallása. A beszéd, mely a magas, közepes és mély hangok keveréke, hallása is romlik bizonyos mértékig. Ez azonban nemcsak az ún. „tiszta hangok” hallásának megromlásával kapcsolható össze. Egyéb olyan tényezők is részt vesznek a változásban, mint az intelligencia, a szókészlet és a szóösszefüggések változása. Máig is keveset tudunk a beszéd és a közlés magatartással kapcsolatos összefüggéseiről.

Az egyéb érzékszervekről és érzékszervi működésekről még kevesebbet tudunk, legalábbis abban a vonatkozásban, hogy az ember egészével, személyiségével, belső és külső világa közötti egyensúlyával, ún. „homeosztázisával” milyen törvényszerű kapcsolatai vannak. Annál is inkább nehéz a kutatásuk, mivel információik, jelzéseik nagyrészt nem tudatos szinten jelentkeznek és hatnak.

Az elmondottak alapján megállapíthatjuk, hogy érzékszerveink és érzékszervi működéseink mind biológiailag, mind pszichológiailag és szociológiailag meghatározó jelentőségűek az ember számára. Ezek a vonatkozások azonban nem külön-külön, hanem igen bonyolult és változatos összefüggésekben biztosítják az ember egyéni és társas, valamint társadalmi életét. Másképpen hat az emberre az érzékszerv hiánya, mint elvesztése. Másképpen reagál az egyén életkorai szerint az érzékszervi működés gyengülésére vagy elvesztésére. Más a hatása a részleges és teljes működéskiesésnek aszerint, hogy hirtelen vagy lassan előrehaladva bontakozik ki. De befolyásolja a történéseket az egyén veleszületett és tanult alkalmazkodóképessége. Mindezen tényezők változatos kombinációja szabja meg, hogy adott alkalommal fellépnek-e biológiai, vagy lélektani krízisek. Azóta, hogy Naegeli, mint orvos a múlt század végén leírta saját látásvesztésének élményszerű következményeit, az ún. látásvesztéssel jelentkező hallucinációkat

(érezkcsalódásokat), mind tapasztalatilag, mind kísérletesen nagy elméleti és gyakorlati anyag halmozódott föl az érzékszervi károsodások, az érzékszervi működések csökkenése következtében kialakuló biológiai és lélektani reakciókra vonatkozóan. Hasonlóképpen megközelítő ismereteink vannak az érzékszervi működések ún. „túlterhelésére” bekövetkező szervezeti és lélektani változásokra vonatkozóan. Általában megfogalmazható, hogy súlyosabb következményekkel járnak a hirtelen bekövetkező, a több érzékszervre kiterjedő, a központi idegrendszer egyéb működésének károsodásával járó, a szervezet egyéb megbetegedéseivel járó és az idősődéssel összefüggő károsodások. A következmények közül kiemelhetők a következők: a hirtelen látásvesztés többnyire akut alkalmazkodási és tájékozódási dezorganizálódást okoz, nem egyszer képszerű érzécsalódásokkal. Gyakran a tudat zavarai kísérik: figyelemzavarral, éberségi zavarokkal, dekoncentrálttsággal, esetleg súlyosabb tudatborulással, vagy tudatvesztéssel. Jellegzetes példája a leírtaknak a szemészeti hályogműtétek utáni átmeneti látáskiesés következtében fellépő zavartság, nyugtalanság, tájékozódási zavar és érzécsalódások. A látás lassú, előrehaladó csökkenése a már említett tényezőktől függően, de nem egyszer ugyancsak érzékelési csalódásokat, tévedéseket, esetleg valódi hallucinációkat, vagy enyhébb esetben kóros, ún. „illúziókat” eredményezhet. A már említett összefüggések következtében a beáramló fény mennyiségének csökkenése megváltoztathatja az egyén biológiai ritmusát, szervezeti belső egyensúlyát, megváltozhat az alvás—ébredés aránya, a különböző zsigeri működések egyensúlya. Hormonzavarok léphetnek föl, mind az anyagcsere, mind a szexuálhormonok szintjén. Lélektanilag a könnyebb kedélyzavaroktól a legsúlyosabb hangulati megbetegedésekig, depresszióig juthat az illető egyén. Aggályok, aggódások, önértékelési zavarok, elégtelenségérzés, kilátástalanságérzés, feleslegességérzés és a függőség kínzó gondolata társulhat az érzékszervi működéscsökkenéshez. Az egyén lelkiegészség-zavara mint az egészség és az életfunkció vesztesége jelenik meg tényszerűen reális és szubjektíve egyénileg túlértékelt formában. A kiszolgáltatottság, a rászorultság, a tehetetlenség megannyi szociálisan is zavart keltő tényezők. Az egyén munkaképességének csökkenése mellett munkahely-változtatásra, vagy akár munkakör-, munkaidő-, beosztás-változtatásra kerülhet sor és súlyosabb esetben

rokkantsággal járó részleges vagy teljes munkaképesség-csökkenés alakulhat ki. Mindezek következményeképpen az egyén elszakadhat fontos kapcsolataitól, munkatársaitól, ismerőseitől, barátaitól, de még rokonságától is, attól függően, milyen szolidáris szálakkal kapcsolódott hozzájuk. Nemegyszer jövedelemcsökkenéssel is számolni kell. Saját lelki válsága mellett dezorganizálódhat a család is. Konfliktusok, törések, szétszóródás következhet be. Különösen arra hajlamos, érzékenykedő, fokozottan jelentőséget adó, sértődékeny, vagy túlértékelésekre hajlamos, merev gondolkodású, gyanakvó, vagy éppen fantáziáló egyéneknél, mint személyiségzavar, sajátos személyiségváltozás indulhat meg.

Ilyen személyiségzavar lehet az ún. „paranoid” személyiségváltozás, vagy reakció, melyre jellemző, érzékszervi fogyatékoság esetében, hogy a fogyatékoság következtében jelentkező tévedések fokozatosan túlértékelésekké, vonatkoztatásokká, kóros jelentőségadássá, vagy akár téves eszmévé alakulhatnak át. Az ilyen személy beilleszkedése és alkalmazkodása is károsodik, érzelmi, hangulati élete merevvé válik, észlelései, észrevévei meglevő vagy maradék érzékszervi kapacitásai is ún. „torzított” érzékelést eredményeznek. Ezek következtében összeütkezések, fel nem oldható feszültségek, konfliktusok halmozódnak fel, tovább dezorganizálva az amúgy is károsodott személyiséget. Különösen lappangva szövődhetnek ezek a mechanizmusok azoknál a rejtve és kis mértékben, de előrehaladóan kialakuló érzékszervi károsodásoknál, melyeknél az egyén kezdetben nem veszi észre a funkciócsökkenést. Ilyenkor találkozunk elhárító, akár agresszív magatartás-reakciókkal is. Különösen az idősödő ember kerülhet többszörösen veszélyeztetett helyzetbe. Ennek okait magával az idősődéssel járó „kopási” jelenségek, a halmozódó testi betegségek, a fokozatosan beszűkülő és csökkenő testi és pszichikai teljesítőképeség, a többszörös társas és társadalmi veszteségek és nem utolsósorban az elszigetelődés és magány alakítják ki.

A gyermekkortól vagy akár veleszületetten érzékszervileg fogyatékos egyén számára mind a személyiség fejlődése, érése, mind későbbi alkalmazkodása és beilleszkedése jelent kritikus

helyzeteket. A személyiség fejlődése szempontjából részben az intelligencia alakulása, részben az ún. „szociális ügyesség” kifejlődése késhet vagy károsodhat. Az a folyamat károsodhat, melyet az egyéni fejlődés szocializációjának nevezünk. Amennyiben nem sikerül a fejlődés időszakában kialakítani kellően a kompenzációkat, úgy meg kell küzdeni a retardáltság, a csökkentértékűség, a diszharmonikus személyiségalakulás problémáival. Nem ritkán a fejlődés zavara ún. „deviáns személyiség” kialakulásához vezethet. Ez a személyiség eltér az ún. „átlagszemélyiségtől”, esetleg pozitív, de gyakran negatív irányban. Korai és kellően nem kompenzált érzékszervi fogyatékoságok így vezethetnek neurotikus vagy pszichopathiás személyiségzavarhoz, olykor pszichózisok, vagyis elmezavarok kibontakozásához.

Befejezésül megemlíthetjük az ún. „sensoros deprivatio” jelenségét, mely az érzékszervi ingerek beáramlásának csökkentésével, gátlásával kialakított, vagy kialakuló sajátos lélektani tünetegyüttest jelenti. Természetes és mesterséges, ún. „kísérleti” körülmények között mind a látás, mind a hallás, mind a mozgás, mind pedig az emberközi kapcsolatok felfüggesztésével alakíthatók ki. Alapos kísérletsorozatok és bőséges tapasztalatok alapján feltételezhető, hogy ép, egészséges egyéneknél is kialakulhatnak ilyen feltételek között kóros lelki reakciók. Elméleti alapját úgy lehet megfogalmazni, hogy az ember biológiai, pszichológiai és társadalmi egyensúlyának, ún. „homeostasisának” biztosításához az érzékszervi működések arányos és folyamatos biztosítása meghatározóan szükséges és a beáramló ingerületek és információk csökkenése, elégtelensége felboríthatja ezt az egyensúlyt. Befejezve megállapíthatjuk Havighurst szavaival; hogy amikor a személyi és a társadalmi beilleszkedésről beszélünk, akkor arról van szó, ami az élet célja akármelyik életkorban. A személyi beilleszkedés a belső harmóniát jelenti, míg a társadalmi beilleszkedés a bennünket körülvevő világgal való harmóniában fejeződik ki.

TÖRÖDJÜNK TÖBBET EGÉSZSÉGÜNKKEL!

Az autoimmun betegségek

Autoimmun-betegségeknek nevezzük azokat a kórképeket, amelyekben a szervezet a kórokozók helyett a saját sejtjeinek szövetei ellen fordul. Az immunrendszer normális működése esetén csak a kórokozók hatására jelenik meg immunválasz. Az immunrendszer zavaraiiban a külső, úgynevezett antigen hatás hiányzik, vagy azt hibásan a szervezet valamely sejtje vagy szövete hozza létre.

Az immunológiai betegségeket két csoportra osztjuk:

1. Szöveti sérülések során kialakuló tünetek.
2. Kórokozók és antitestek összekapcsolódása után létrejövő állapotok.

Az első fajttal általában a balesetek során találkozunk. A magzati fejlődés során ugyanis vannak olyan szervek, amelyek nem találkoznak a védekező rendszer sejtjeivel. Ebből következik, hogy ha sérülés következtében ezek a sejtek kapcsolatba kerülnek az immunrendszerrel, e rendszer az említett sejteket idegennek ítéli és reakciót indít ellenük. Ez a folyamat gyakran figyelhető meg szemérsülések esetében, amikor a szemlencse bejut a szemgolyó vérkeringéssel ellátott területébe.

Az immunbetegségek második csoportjával gyakrabban találkozunk. Ebben az esetben az történi, hogy egy közönséges hurutos megbetegedést létrehozó kórokozó az immunsejtekkel összekapcsolódik és sokszor évekig tartó idült gyulladást idéz elő.

Ez a folyamat legnagyobb mértékben a kötőszövetekben nyilvánul meg, a kötőszövet pedig a szervezet szinte minden területén megtalálható. A kialakuló krónikus gyulladások ennek ellenére egyes szervekre lokalizálódnak. A szívbélhártya, a szívizom és a vesék gyulladása nemegyszer hosszabb rövidebb idő után e szervek elégtelen működéséhez vezetnek. Az egészségügyi rovatban már olvashattak a szívhibákról. Ezek gyakran autoimmun-betegségekben jönnek létre.

A betegség összes megnyilvánulásai közül talán leggyakrabban az ízületeket érintő gyulladásokkal találkozunk.

Ezek nemritkán különösen a kéz ízületeiben súlyos deformációkhoz vezetnek. Az eltorzult ízületekben kötőszövet-elfajulás jön létre, aminek következménye lesz a nagyfokú mozgáskorlátozottság.

Autoimmun-betegségekkel a szemészeti rendelőkben is találkozunk. A szivárványhártya-gyulladások és a szem bürkainak gyulladása nem egyszer ilyen mechanizmus alapján fejlődnek ki. Máskor ízületi megbetegedésekhez csatlakoznak. A témáról e rovatban szintén olvashattak.

A gyógyítás és a megelőzés lehetőségei

Annak ellenére, hogy az immunpatológia bizonyos kérdései még nem vagy alig tisztázottak, vannak bizonyos lehetőségeink e betegségek gyógyítására. Részben mellékveséké-

reg-hormonokkal vagy más néven steroidokkal csökkenteni tudjuk a nemkívánatos immunreakciókat. Ezenkívül rendelkezésre állnak olyan gyógyszerek, amelyekkel, ha kis mértékben is, de csökkenthető az immunműködési zavar. A tünetek enyhítésére, mivel gyulladással folyamatról van szó, rendszerint egyszerű gyulladáscsillapítókat alkalmazunk.

Gyakran hangoztatjuk, könnyebb egy betegséget megelőzni, mint gyógyítani. Ebben az esetben a megelőzés a fertőzéses, hurutos, sokszor egyszerű banális betegségek megelőzésére vonatkozik. Ezek a folyamatok, mint említettem gyakran vezetnek autoimmun-kórképek kialakulásához.

Az autoimmun-betegségek az immunitás súlyos zavarai, de legalább ilyen súlyos helyzet az az állapot is, amikor a védekező rendszer a külső károsító hatásokra nem válaszol, mintegy teljes válaszképtelenség, idegen kifejezéssel immunparalízis alakul ki.

Az immunhiányos állapotok

Az előzőekben már utaltam az immunrendszer működésének zavaraira. Az immunhiányos állapotok is végső fokon ide sorolhatók. Mivel az immunitás a működésben résztvevő egységek szerint két részre bontható, szükségszerűen a hiányos immunreakciók is két csoportba sorolhatók. A fehérsejtek vagy más néven falósejtek hiánya az úgynevezett agranulocytosis általában allergiás hatásokra fordul elő. Ilyenkor az allergén hatására a annak. Ugyancsak csökken az

fehérvérsejtek szinte eltűnnek a vérből. A szervezetben mindenkor úgyszólván jelenlévő kórokozók a védekezés teljes hiányában néhány óra alatt életveszélyes mértékben felszaporodnak, súlyos szepikus gyulladást hozva létre. Ez elsősorban a garatban jelenik meg.

Szerencsére ez az állapot csak ritkán jön létre, akkor is majdnem mindig gyógyszerallergia következményeként.

A gyógyítás igen erélyes antibiotikus terápia és vitaminok valamint lázcsillapítók adása. Itt jegyzem meg, hogy a gyulladásos reakciókban a fehérvérsejtek általában felszaporodnak.

Azonban a túlzott mértékű és esetleg kóros sejtek felszaporodása a leukémia lehetőségét vetheti fel. Ebben a betegségben is csökken az immunműködés, a sejtes immunitás, annak ellenére, hogy a falósejtek igen nagy számban vannak jelen. Nem szabad viszont elfelejteni, hogy ezek a sejtek kórosak.

Az immunhiányos állapotok másik csoportját, amely az antitesthez kötött (humorális) immunműködés zavaraival kapcsolatos, összefoglalva antitesthiánynak, szindrómának nevezük. Az antitestek képzésében a nyirokrendszeren kívül a csecsemőmirigy és a bélrendszer nyálkahártyája is fontos szerepet játszik. Egyes vélemények szerint a csecsemőmirigy vagy timus, ebben a folyamatban a karmester szerepét játszaná. Érthető, hogy a timus veleszületett fejlődési rendellenességei mind az antitestképzés zavaraival járnak. Az antitesthiányt (szindrómát) azonban nem szabad kiragadni a fehérje anyagcsere zavaraihoz, már csak azért sem, mert az antitestek is fehérjék, mégpedig globulin típusú speciális proteinek. Az

antitesthiány olyan állapotokat foglal össze, melyekben a szervezet antigén hatására nem képes elegendő humorális antitestet képezni.

Az immunológiai bénulás következménye a csökkent ellenálló képesség a fertőzésekkel szemben. Klinikailag a következő formákkal találkozunk. Az újszülött és csecsemőkori átmeneti antitestképzési zavar miatt jön létre, hogy a magzati életből az anyától hozott immuntestek száma már csökkent, de még a magzati antitestképzés nem indult meg. Ez leginkább a két-három hónapos csecsemő ellenállásában okoz zavart.

A veleszületett immunhiány, amely elsősorban a gamma globulinok hiányára terjed ki, ez öröklődő megbetegedés, nyirokcsomó megnagyobbodással és néha a nyiroksejtek számának csökkenésével jár. Az ezzel a betegséggel született gyermekeknél a védőoltások után nem alakul ki védettség, ezért rendszeresen gamma globulin injekciókra szorulnak. Ezzel a lehetőséggel a betegség prognózisa jónak mondható. Meg kell említeni, hogy genetikai tanácsadással a betegség megelőzésére is mód van.

Végezetül az immunhiányok közül meg kell említenem a szerzett és rendszerint átmeneti, valamely súlyos fertőzés által kialakuló antitestképzési zavart. Csökkent lehet pl. az immuntestképzés a leukémián kívül a rosszindulatú daganatos megbetegedésekben, a vese egyes betegségeiben stb.

Az ellenálló képesség csökkenésével járnak azok a fehérvérsejt elfajulások is, amelyek közel állnak ugyan a fehérvérűséghez, de még nem tarthatók ellenállás a plazma proteinaemiákban is, ezek olyan álla-

potok, amelyekben a vérben keringő szállítóműködést végző fehérvérsejt szerkezete kórossá válik. Ezek a betegségek súlyosak, gyakran komoly terápiával is csak nehezen tarthatók életben a betegek.

Kedves olvasók! A mostani és az előző két cikkben igyekeztem képet adni az immunitásról, annak bonyolult és szereteágzó világáról. Egy ismeretterjesztő rovat keretében nem törekedhettem teljességre, ennek ellenére mégis úgy érzem, sikerült bepillantást nyújtani a medicina ezen területébe is.

HELYESBÍTÉS

Az 1980. májusában megjelent 10. számban az Immunitás című cikkben sajnálatos módon hibás mondat olvasható, amely így hangzik:

Ebből az is következik, hogy a testidegen anyagot vagy átalakítva felhasználja: táplálkozás, vagy védekező rendszereivel elbontja: Ez az immunizálás.

A mondat helyesen így hangzik:

Ebből az is következik, hogy a testidegen anyagot vagy átalakítva felhasználja: táplálkozás, vagy védekező rendszereivel elbontja: ez az immunitás.

A hibáért ezúton is elnézést kérünk.

FELHÍVÁS

Felhívjuk azoknak a budapesti telefonközpont-kezelőknek figyelmét, akik még nem végezték el a postai tanfolyamot, hogy szövetségünk ez év októberében új tanfolyamot indít.

Jelentkezni lehet központunkban Elekesné Horváth Márta munkaügyi előadónál telefonon vagy írásban.

Telefon: 210-440/28 mellék.

Cím: 1146 Budapest, Május 1. út 47.

TÓTH ENDRE

Álarcosok

(A Francia Rádió nemzetközi irodalmi pályázatán díjazásban részesült pályamű.)

Mindenütt szörnyű tolongás volt. A színészek kint álltak az előcsarnokban a közönséggel elvegyülve. Én egy egészen apró termetű színész mellé kerültem. Krétafehér álarc volt rajta. Az egyik szeme helyén csak egy vízszintes hullámvonal. Mondta, hogy a darabban félszemű figurát fog játszani, púpos is lesz. Mutatta, hogyan kell majd mozognia. Ugrált, mint valami óriás veréb és közben rekedten rikácsolt. Azt mesélte, hogy a szövege nincsen még készen, de reméli, hogy az előadás kezdetére meglesz.

Híres színészek is voltak a sokaságban elvegyülve, de azok inkább csak szótlanul, kettesével, hármásával sétáltak. Az egyiktől autogramot akartam kérni, de mondta, hogy nem adhat, mert akkor az álarc nem ér semmit. És különben sincs ceruzája.

Egész délután Juditot kerestem. Már régóta úgy éreztem, hogy titkol valamit és mintha szökne előlem. Ma meg teljesen eltűnt az álarcosok között. Valaki mondta a tolongásban, hogy egy közeli csarnokban látta. Bementem megnézni, de nem tudtam felismerni a többi álarcos között. Sok lány volt, egyesek a falat verték fakalapáccsal, mások nem csináltak semmit, de látszott, hogy a köpenyük alatt szerzőszámokat rejtegetnek. Nem tudtam megtalálni Juditot.

Hirtelen egy egész csoport lány jelent meg a teremben. Egyforma álarcot hordtak, mind-egyikre nagy epsilon betű volt rajzolva. Hármásával jöttek hosszú sorban, nem tudom miért, úgy éreztem, ezeket Judit küldte. Megijedtem és elmenekültem előlük.

Visszajöttem ide a színházba. Nagyon fülledt volt itt a levegő. Talán az eső miatt, ami már délután is szemerkélt, és most este igazán rákezdett. Eleinte tulajdonképpen az elől menekültem be ide az előcsarnokba. Az ázott ruhák szaga összekeveredett a vizes papíralar-

cok festékszagával és cigarettafüsttel. Pedig ma tilos volt a dohányzás. Igaz, hogy a laza papíralarcok alatt sokan titokban is tudták. Én is megpróbáltam, de a cigaretta füstje keveredve álarcos szagával olyan ronda gázízű szörnyűséggé változott, hogy inkább lemondtam róla.

Egy nagy olasz nyelvű színés prospectusból csináltam magamnak maszkot. Teljesen sima volt, csak a szemem előtt volt két keskeny kivágás, hogy kilássak valamelyest. Nagy félkemény papírhenger volt a fejem helyén a kalapom alá szorítva, körülnyomtatva színes képekkel és olaszok számára szánt tudnivalókkal.

Eredetileg akartam venni magamnak szép faálarcot. Amikor elmenekültem az epszilonosak elől, be is tértem egy üzletbe, de csupa olyan holmit árultak, amiről úgy éreztem, hogy nem illik se köpenyemhez, se kalapomhoz. Pedig az egyik nagyon tetszett. Az eladó is minden áron rá akart beszélni. Fatörzsből vágott szelet volt valami ügyes szerkezettel megoldva úgy, hogy kettőbe lehetett hajtani, pazarul fényezve és az évgyűrűk mind látszottak rajta. Túl elegáns volt. Na meg elég drága is.

Hirtelen néhányszor csengettek. Aztán, bár mindenki úgy várta, hogy kinyílnak az ajtók, nem ez történt. Megszólaltak a hangszórók és közölték, hogy bármennyire is sajnálják, a darabot még néhány percig nem kezdhetik el, mert a szövege nem készült el teljesen. Ha majd elkészül, mondták, rövid idő múlva, akkor is csak az első részt tudják majd adni, hosszú szünetnek kell utána következnie, hogy közben teljesen el tudjanak készülni a második részzel. A zenéről azonban mindenféleképpen le kell mondanunk, azt majd utólag fogják közölni a rádióban.

A nagy színész, akitől az előbb autogramot kértem — sajnos álarc miatt nem tudtam felismerni —, vállamra tette a kezét és megnyugtatóan, hogy most már lesz helyem, mert erre a közlésre sokan fognak távozni. Miközben ezt mondta, kalapja alól füst szivárgott. Megijedtem, azt hittem vízionálok. Néhány napja kisé lázasnak érzetem magam. Azután rájöttem, hogy ő is csak cigarettázik az álarc alatt, mint annyian mások.

Bocsánatkérés félét hebegtem a színész felé és elosontam mellőle, mert úgy vettem észre,

hogy Judit is a tömegben van. Egy hosszú, fekete süveget viselő nőre gyanakodtam, aki közvetlen mellettem suhant el. Utána eredtem. Egy férfi meghajolt előtte.

— Jó estét — szolt a nő, akit Juditnak vélttem. — Ma este csodálatosan hasonlítok mindenkire. Ebből rögtön tudtam, ez lehet az oka, hogy én is Juditnak néztem.

Kedvem lett volna megszabadulni ettől a füledt tolongástól, de az utcán teljesen tönkrementem volna. Inkább maradtam.

Valaki a vállamra tette a kezét.

— Bocsánat uram, ön így hátulról nem emlékeztet engem senkire.

Magas férfi volt. Most mit vár tőlem?

Valamit ügyetlenül dadogtam aztán megpróbáltam elsüllyedni a tömegben. Éppen az egyik ajtó mellett mentem el, amikor a jegyszedő kinyitotta és azt mondta, hogy menjünk be, de egyelőre csak néhányan, mert ez a ma esti darab így kívánja. Mivel elől álltam, véletlenül én is az első csoporttal mentem be.

Lehettünk vagy huszan. A nézőtér teljesen üres volt. Székek sem voltak benne. Mindenütt vad össze-vissza színű plüss drapériák lógtak. A földön fekete szőnyeg, itt-ott egy-két jegesmedve bőr hevert.

Az igazgatónő állt velünk szemközt. Zöld krepp-papír álarc volt rajta, ruhája is végig zöld krepp-papír volt, csak baloldalán lógott egy cső kukorica tör gyanánt.

Halkan figyelmeztetett, hogy ne vegyük le se kalapunkat, se kabátunkat és guggoljunk le. Kis szögletes fadobozt húzott elő ruhája alól és leguggolt ő is, szembe velünk és magas fejhangan énekelni kezdett.

Mi a nézők vele szemben kuporogtunk szorosan egymás mellett, mert a jegyszedők összeteltek. Egyesek hátára apró szőnyeget is terítettek. Az enyémre is került egy. Nagyon melegen lett tőle, egy ideig verejtékezve túrtam az olasz álarc alatt, aztán levettem vállamról, magam elé terítettem és rátérdepeltem.

— Magának igaza van — mondta a baloldalamon egy nő félhangosan.

— Látod Richárd, milyen okos ember?

Richárd, akit már szemügyre sem vehettem, mert a lámpák lassan elhomályosultak, szorosan a jobboldalamon szuszogott.

— Richárdkám csak el ne aludj, — mondta a nő és én csitítóan a térdére tettem a kezemet, mert az igazgatónő már idegesen felénk kapkodta a fejét. Közben halkan énekel valami ismeretlen nyelven és a szögletes fadobozt

táncoltatta kezeiben, mintha bábú lenne. Azután guggolva hátrébb szökelt, énekelte tovább és intett felénk, hogy kövessük. Feszülten figyeltük minden mozdulatát, ehhez hasonló produkciót még egyikünk sem látott. Lassan utána lépkedtünk, anélkül, hogy felemelkedtünk volna a guggolásból. Tovább énekelte és néha magasra emelte a dobozt.

A mellettem guggoló nő hirtelen lélegzetet vett, mintha újból mondani akarna valamit Richárdnak. Figyelmeztetésképpen megint megérintettem a lábát. Ahogy ott guggoltunk egymás mellett, kezem az alsó lábszárára tévedt. Amenyire ilyen felületes érintésből meg tudtam állapítani, szép formás lábszára volt. Langyos és kissé nyirkos a hőségtől, olyan, mint Judité. Egy pillanatig gondoltam is, hogy esetleg ő az, de Judit soha nem guggolt volna fekete szőnyegre. Egy darabig túrta a kezemet, aztán végigmért és eltolt magától.

Az igazgatónő újból hátrébb vonult. Mi szökdecselve követtük. A világítás majdnem teljesen kialudt, helyette vöröses derengés szivárgott valahonnan. Az igazgatónő tovább énekelte és forgatta a dobozt, néha megemelte a feje fölé, lassan néha-néha hátrébb lépett, mi utána.

A feszültség és forróság már kezdett elviselhetetlen lenni. Már nem is az igazgatónőt figyeltük, hanem a nézőtér teljesen sötét előtérét. Mintha valami mozgolódás lett volna ott. Talán folytatódik a produkció?

Egyszer csak újra felgyúltak a lámpák.

— Körülbelül ennyit tudtam most egyszerre mutatni önöknek, — mondta felemelkedve az igazgatónő — most kérem fáradjanak ki, hogy egy újabb csoportnak is eljátszhassem a prológot. Mire azután mindenki sorrakerül, remélem a szöveg is elkészül, és elkezdhetjük az igazi játékot.

Méltatlankodva emelkedtünk fel. A jegyszedők azonban újabb csoportot engedtek be és ezek kezdtek kifelé szorítani bennünket. Egy darabig a helyemen maradtam, akkor azonban hirtelen megragadott valaki és kifelé tuszolt.

— Na mi lesz, mire vár, hát nem érti, hogy most mások kerülnek sorra?

Hátranéztem. Az a magas ember volt, aki az előbb az előcsarnokban is megszólított. Újságpapír álarc volt. Nagy hegyes orr volt sodorva hozzá. Megpróbáltam ellenszegülni, de sokkal erősebb és magasabb volt nálam. Nemcsak a nézőtér ajtajáig lökdösött, hanem keresztül az egész előcsarnokon, ki az utcára a zuhogó esőbe.

A színház előtt sár volt, teli papírhulladékokkal. Az újságálarcos kijött velem és körülnézett. A délutáni tolongáshoz képest már alig voltak az utcán. Itt-ott lézengtek néhányan, csak egy nagyobb csoport közeledett. Énekeltek. Valami ismeretlen himnuszt. Mind a ketten odafigyeltünk. Nagyon szépen énekeltek. Csak amikor közelebb értek, akkor vetem észre, hogy az a délutáni csoport, akiknek az álarcára epszilon van festve. Délután tévedtem, nem mind lányok voltak.

Amikor énekelve mellénk értek, egy test zuhanását lehetett hallani a földön. Eleinte nem láttam a többiektől, hogy mi történt, azután amikor közelebb mentünk, észrevettük, hogy valaki hanyatt fekszik a földön és a többiek próbálnak életet verni bele. Emelgették. Az éneklés zavarosan tovább folyt egy darabig, azután akadozni kezdett és a végén teljesen elült. Zavart kiáltás támadt helyette.

- Mondtam, hogy ne hozzátok . . .
- Víz kéne neki!
- Dehogyan víz, levegő!
- Vegyétek le az álarcát.

Valaki lámpát tartott a szerencsétlen fölé. Egy kéz fejteni kezdte róla a nedvesen hozzátapadó álarcot. A ronggyá máló papír alól lassan előtűnt egy arc. Zöld haj, szemüreges és szája környéke fehérre festve, arca egyébként sokféle vörös, téglaszínűtől egészen bíborpirosig.

Egy bohóc arca volt.

Szemei üvegesen meredtek a semmibe. Azt hiszem, mindenki észrevette, hogy halott.

Orvosért kiáltottak.

Néhány epszilonos álarcú rángatott is már kifelé egy kövér alakot a színházból, orvosi táskával.

— Az istenért kérem, önök tévednek — ordított spánkodva a kövér.

— Hozzátok ide, talán még tud segíteni. Ezt a halottat körülállók közül kiáltotta valaki.

— De kérem, én csak színész vagyok. Nekem csak a darabban kellett volna orvost játszanom. Különben sincs még kész a szövegem.

Az epszilonosok tovább vonszolták. Közbe akartam lépni, hogy megmagyarázzam, nem tud még gyógyítani a szerencsétlen, még csak a prológ készült el.

Félrelöktek.

KOVÁCS LÁSZLÓ

Tízéves a nyiregyházi Landini kamarakórus

A Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetsége Szabolcs-Szatmár megyei Szervezete 25 éve alakult meg. A negyedszázados jubileumi megemlékezést a szövetség vezetősége a szeptemberi ünnepélyes taggyűlésen tartja. Az 1980-as év másik jubileuma, az énekkar 10 éves fennállása.

Nem nagy idő ez a szervezet életében, de egy fiatal, hagyományokkal nem rendelkező, kezdő kórusnál jelentős esemény. Mi történt 10 évvel ezelőtt, honnan indultunk, mit végztünk, hol tartunk? Mint a kórus jelenlegi vezetője vállalkozom a krónikás szerepére és megpróbálok válaszolni ezekre a kérdésekre. Ott voltam az indulásnál, részt vettem a „hőskor” küzdelmes időszakában és itt vagyok a tízéves megemlékezésen.

Az énekkar alapítója Varró János, a megyei szervezet titkára volt, aki 1970-ben felismerte, hogy a megyei szervezet tagságának szüksége van társas kapcsolatokra, a közösség erősítésére, egymás megismerésére, segítésére. A közösség-

— Ha ellenáll, meg kell kövezni. Ordította az egyik epszilonos.

— Máglyára vele!

— Felakasztani! — ezt már sokan ordították. És újra elkezdtek énekelni. Az előző himnuszt énekeltek, de szinte sikoltásszerű extázisban. Az újságpapír-álarcos, aki kituszkolt a nézőtérrel, velük ordított és énekelt.

— Meg-kö-vez-ni! Meg-kö-vez-ni! — Kiáltotta egy szavalókórus valahonnan a háttérből.

Megpróbáltam eloldalogni. Az utcasaroknál hirtelen futni kezdtem. Futottam ameddig bírtam, azután megálltam egy postaládánál, hogy megtörülközzem.

Kalapomat a postaláda tetejére tettem. Aztán ott is hagytam rajta, mert olyan jól állt neki. Meg sajnáltam is volna a postaládát ilyen szakadó esőben kalap nélkül.

Csak később jutott eszembe, hogy meg kellett volna címezni Juditnak.

formálásra, a baráti kapcsolatok szorosabbá tételére pedig a legalkalmasabb szervezeti keret a kórus, a közös éneklés. Ezekkel a gondolatokkal és tervekkel indult el Varró János a Városi Tanács Művelődési Osztályára és kért segítséget Szemerszki Miklós akkori osztályvezetőtől. A segítség nem maradt el. Amikor a kórus vezetésére felkértek, némi kétség fogott el, hogyan fogok megfelelni. Előtte már vezettem iskolai kórust, de izgatott az a kérdés, hogyan fogom megszervezni az együttest a gyengén vagy egyáltalán nem látó emberekből, akik sem a kottát, sem a szöveget nem látják. Valakitől hallottam abban az időben, hogy a vak ember hallása fejlettebb, mint a látóé. Ez biztató volt számomra, kedvet kaptam a kísérletezésre.

Az évtizedes saját tapasztalatom, megfigyelésem alapján ma már tudom, hogy ez az állítás, hogy tudni illik a vak ember hallása fejlettebb, mint a látóké, csak egyik oldalról igaz. A látás szervének elvesztése esetén — bizonyos határon belül — átvállalnak funkciókat a többi szervek, így a fül is. Pl. a járásban, mozgásban segít a hallás, távolság meghatározás, irány be-mérés, a hangforráshoz való viszonyítás vonatkozásában, a tárgyakra visszaverődő hangokat is a fül dolgozza fel és segít az irány meghatározásában. Az ilyen jellegű hallás tehát megerősödik, kifinomul. A másik oldalról — a zenei hallás vonatkozásában — nem igaz ez az állítás. A gyengébb zenei hallással rendelkező ember a látás elvesztésével nem válik jobb hallásúvá. A zenei adottság minden embernél örökletes jelenség. Mint ahogy a látókra, úgy a vak emberre is érvényes az a megállapítás, hogy minden ember bizonyos fokú, kisebb-nagyobb mértékű zenei tehetséggel érkezik a világra. Ezt az adottságot kell minden emberben továbbfejleszteni szervezeten, vagy ki-ki magában önszorgalomból. Aki következetesen, rendszeresen énekel, annak a zenei hallása fejlődik, finomul. Amikor a kórus 16—18 fővel megalakult, nem néztük azt kinek milyen zenei adottsága van. Akinek kedve volt az énekléshez, mindenkit beszerveztünk. 1970. júniusától a Megyei Művelődési Központ kiscsoportjaként hivatalosan is működünk. Az énekkar legfőbb célkitűzése volt a szövetség tagságának, hozzátartozóinak kulturált időtöltést, szórakozást nyújtani, zenei ízlését fejleszteni, a baráti, sors-társi közösséget erősíteni. Lényegében ma is ez a legfontosabb feladat és a jövőben is ez lesz. Úgy érzem, ennek a célkitűzésnek a kórus maradéktalanul eleget tett.

Adottságainkat tekintve, vegyeskarként indultunk el, de kezdetben csak egyszólamban énekelünk. Hosszú időbe került, míg az együttes a népdaléneklésen keresztül a tiszta, egységes hangzást elérte. Ezt követte a könnyebb kétszólamú kánonok éneklése, mozgalmi dalok zongorakiséretes megszólaltatása. Több év telt el, míg az énekesek füle hozzászokott a többszólamú énekléshez s ekkor már élvezték a szólamok gyönyörű együtthangzását, harmóniáját. Örvedetesen fejlődő kórusmozgalmunk során még mindig erős a hiány olyan kórusművekben, amelyek technikailag könnyebbek és kisebb létszámú együttesrel is — mint a miénk — előadhatók. A tiszta intonáció, pontos ritmus, világos szövegkiejtés, helyes frazeálás elsajátítására kitűnő eszköz a kétszólamú éneklés. Kodály biciniumai is nagyon alkalmasak, ebből is énekelünk időközönként, (Kodály: Garibaldi). A régi mesterek, akik a kórusirodalom minden fajtájában járatosak voltak, biciniumaikban a kórusművészet különleges csúcsát érték el. Nagy kedvvel éneklünk együttesünk Thomas Morley angol szerző Lám ha a hajnal ébred c. művét. De úgy érzem a kórushoz legközelebb a népdalfeldolgozások állnak. Az utóbbi két évben tanult darabok:

Bárdos: *Piroslik a kecskerágó...*

Fasang: *Hej kendermag...*

Járdányi: *Barna kislány szoknyája...*

Maros: *Tánc-nóta.*

Szívesen énekeljük Bárdos Lajos Napfényes utakon c. művét kisvegyeskari feldolgozásban, valamint Rossa Ernő Hajnalozó c. indulóját. A zongorakiséretes számok közül megemlítem Maros: Háros felől c. népdalcsokrét, amit szintén nagy lelkesedéssel énekel a kórus.

Az énekkar összetétele az évek során nem sokat változott. Mindig képviselve volt a fiatalabb, közép és idősebb korosztály. Az idősebb tagok megbecsülése mellett a törekvés a fiatalok bevonása volt. A foglalkozást tekintve a legtöbben telefonalközpont-kezelők, de van diák, tanár, nyugdíjas énekesünk is, akik az éneklés élményéért és a nemes célkitűzés megvalósulásáért járnak a heti kétórás próbára. Évek során sokan énekeltek a kórusban. Fájó szívvel kellett tudomásul venni, ha elköltözés, betegség, férjhezmenés miatt távozott a csoportból valaki. Jelenleg is van létszámgondunk, reméljük ez csak időleges, átmeneti probléma. A kórusban látók, patronáló tagok is énekelnek, akik önzetlen munkájukkal a vakügynek igen

nagy szolgálatot tesznek. Ezúton is köszönjük önfeláldozó lelkesedésüket.

Kezdetben csak magunknak énekeltünk. Azután rendszeresen közreműködtünk a szervezet kultúrtermében rendezett ünnepségeken. (November 7., Fenyő ünnep, Öregek napja, Március 15., Április 4., Május 1.). Nagyobb közönség előtt, minden évben (a nyíregyházi Krúdy Filmszínházban) a megyei taggyűlésen rendszeresen szerepelünk. A színjátszók, szavalók, szólisták játékaival 1—2 órás önálló műsort állítottunk össze. Ezt a műsort a járási székhelyeken, a megye városaiban, községeiben (Kisvárdá, Mátészalka, Vásárosnamény, Tiszavasvári) a szövetség ott élő tagjai részére előadtuk, mindig nagy sikerrel. Nagy szeretettel várják csoportunkat minden évben a sóstói szociális otthonban s mi örömmel megyünk, mert hálás közönség tapsol. A műsort évenként felfrissítjük, új darabokat tanulunk, s az ország több városában is bemutatjuk azokat. Járt az együttes Miskolcon, Debrecenben, Szolnokon, Kecskeméten, Gyulán, Békéscsabán, Karcagon, Egerben a megyei szervezetek meghívására. Budapesten a Vakok Intézetében két alkalommal szerepeltünk. Ezek egyben kirándulások is, amelyre a hozzátartozók, érdeklődők is elkísérnek bennünket. A záhonyi munkás és ifjúság megyei kórusfesztiválon 1979-ben és 1980-ban sikeresen helytálltunk. A záhonyi fesztiválra történő benevezést a jövőben hagyományá kívánjuk tenni. Rendszeres a kapcsolat a Vajdabokori Népdalkörrel, a nyíregyházi posta telefonközpont-kezelő brigádjával, amellyel cseremű-

sorokat is szervezünk. Meghívtuk vendégszerelésre a budapesti Homérosz Kórust, a szövetség budapesti zenekarát, Németh Tamás zongoraművészt. Visszavárjuk a minket vendégül látó városok kultúr csoportjait és megszervezük előadásait.

Az énekkari tagok, a sortársak zenei ízlésének fejlesztése, zenei ismereteik bővítése és nem utolsósorban a kulturált szórakozás megteremtése érdekében, zenei ismeretterjesztő előadásokat és vetélkedőket rendezünk. Részt veszünk egyénileg az ilyen jellegű országos versenyeken is. A szövetségben rendezett más témájú előadásokon (egészségügyi, irodalmi, politikai stb.) az énekkarosok mindig nagy érdeklődést tanúsítanak.

A kórus 1979-ben felvette a „Landini” nevet. Francesko Landino (vagy Landini,) a XIV. században élt kiváló firenzei orgonista és zeneszerző gyermekkorában elvesztette szemévilágát, s a zenében keresett és talált vigasztalást. Ezért választottuk őt példaképül, névadónknak, bár zenéjét nem tudjuk jelen időkben megszólaltatni.

Az énekkar tagsága és vezetősége nevében köszönöm a Megyei Szervezet Elnökségének az együttes számára folyamatosan nyújtott nagy segítségét, lankadatlan figyelmét, amellyel munkánkat lelkesítette.

Köszönöm a Megyei Művelődési Központ Igazgatóságának, a Kóta megyei szervezetének anyagi és erkölcsi támogatását.

Köszönöm a kórus valamennyi tagjának a lelkes odaadó munkát és kívánom, hogy a következő években is kísérje siker az énekesek munkáját és mindenki találja meg a közös muzsikálás magasztos örömét, a zene élményét.

A „FESZTIVÁL” OKLEVELES HOMÉROSZ KÓRUS HANGVERSENYE

**(Átnyújtották az énekkarnak
az amatorkórus-mozgalom legmagasabb
kitüntetését)**

A Zeneakadémia nagytermében koncertezett önálló hangverseny keretében a nagy múltú Homérosz Énekkar. Június 15-én, vasárnap este nagyszámú érdeklődő közönség elismerő tapsal jutalmazta a hangverseny hangszeres és éne-

kes számaikat. A nemzetközi hírű együttes előadása több zeneszerzőt, hangszeres művészt és kórusvezetőt is idevonzott.

A nagyterem előtt találkoztam Fasang Árpád zeneszerző-karmesterrel „...évtizedek óta figyelemmel kísérem — mondta — a kórus nemes hangzású megnyilatkozásait és orgonaművész vezetőjüket, Peskó Györgyöt.” Együtt érkezett Fasang Árpáddal Tóth Mihály, a Kóru-

sok Országos Tanácsának főtktára és Cs. Emődi Györgyi, a Népművelési Intézet zenei főelőadója. Ők hárman voltak a zenei felmérés vezetői, az Országos Minősítő Bizottság legautentikusabb kiküldöttei.

Az 1979—80-as évadban indult a kórusok VIII. országos minősítő mozgalma a Kulturális Minisztérium megbízásából, a SZOT, a KISZ, a SZÖVOSZ, az OKISZ és a Néphadsereg illetékes osztályaival, valamint a Kórusok Országos Tanácsának egyetértésével.

A minősítési rendszer követelményei:

1. Az előadás művészi színvonala (a hangverseny-produkció alapján).
- 2/a. A zenei nevelőmunka az együttesben (a hangképzés, a kifejező éneklés fokozása a választott kórusművekben), de ide tartozik a társasélet különböző formáinak (klubestek, művelődéstartalmú összejövetelek) szervezett kialakítása.
- 2/b. Kapcsolat a közönséggel, a közművelődési munkában való részvétel (népművelő tevékenység: a közreműködések és önálló hangversenyek).

— Ezekről a Homérosz Kórusok sok országos és fővárosi előadása emlékezetesen tanúskodik az elmúlt két évben is —.

A benyújtott munkanaplók és egyéb dokumentumok, valamint a KÓTA Fővárosi Szervezetének személyes tapasztalatai alapján — a zsüri elé kerülő minősítési lapra a „kiváló” fokozat került a sokéves munka értékeléséül. A zenei nevelő munka feltételeinek fontos tartozéka az adatlap; ebben számot ad a kórus vezetősége:

- a) A munkafeltételekről (melyet a szövetség központja oly nagy figyelemmel készít elő a közvetlen irányítón keresztül; itt említem a lelkes, mindent vállaló Vándor Tamás kultúrfelelőst.)
- b) A műsorválasztásról — mely a művészeti vezető érdeme elsősorban.

(A megtanult művek 500 év kórusművészetét ölelik fel: madrigálok, motetták, J. S. Bach- és Händel-művek, majd a klasszika, romantika és a XX. század művészete — külön is kiemelve Kodály Zoltán, Bárdos Lajos és az őket követő magyar zeneszerző-generáció művészetét reprezentáló kórusművészetet. A Homérosz Kórus munkája ebben is jelen osztályzatot érdemel.

A magyar zene fellegvárának reprezentatív hangversenytermében, európai hírű orgonákon Bach: Toccata dúr hangnemben és Albinoni Tommaso (XVIII. századi olasz zeneszerző) g-moll Adagio című műveinek előadása nyitotta meg az ünnepi estét, szólista Peskó György, a hangverseny művészestere volt. Az igényes Bach-művet virtuóz, barokk lendülettel szólaltatta meg, nemcsak technikai biztonsággal, de kiváló regisztrációs színérzékkel. Kár, hogy segítő regisztrátor nem akadt, így késtek a hangszínváltások, lefékezve a zenei folyamatosságot. Az Albinoni Adagio széles ívelése, de mértéktartóan kifejező muzsikálása igazi remek előadás volt. Európai hírű orgonaművészünk interpretációja méltó nyitánya volt az egész hangversenynek.

A tehetséges, fiatal zongoraművész, Németh Tamás folytatta a sikert. Műsorcserejét messze megbocsátva ünnepelte a közönség. Az előadó J. S. Bach híres kötheni zongoraciklusának C-dúr és f-moll darabját választotta. A Wohlt temperiertes Klawier második kötete, melyből az említett művek is életre keltek — az első kötethez hasonlóan, 24 preludiumból és fűgából áll, e sorozat a zenetörténetnek és J. S. Bach művészetének is egyedülálló gyűjteménye. Az akkor új 12 fokú — egyenletesen temperált — hangrendszer valamennyi fokának dúr és moll hangnemét elsőként járja be művével. Mindkét alkotás megszólaltatásánál különösen figyelmet keltő volt a fűga-témák plasztikus vezetése, a stílusos előadás. A lelkes és méltó taps után, Németh Tamás a műsor második felében újra elénk állt Bartók Béla sajátos igényű műve, a Parasztdalok megszólaltatásával. A Bach-mű előadásakor joggal gondolhattuk, barokk vér csörgedezik ereiben, de mesterségbeli fényes tudását a bartóki rubatokban is megcsodálhattuk. Pianistánk játéka értékes nyeresége lett az egész koncertnek!

A Homérosz Kórus csinosan öltözött női karát, elegáns férfi kórusát már a bevonuláskor nyíltszíni taps fogadta. A sikerekben gazdag múltú vegyeskar bárhol is koncertezik, muzsikálása iránt nagy érdeklődés nyilvánul meg. A XV. századi olasz motettaszerző művét (Alta trinita beata) homofóniáját, tiszta szerkesztésű akkordjait biztonsággal énekeltek.

A barokk hangvétel és klasszikus harmónia-rend kettősségében gazdag Harmonia caelestis részleteinek megszólaltatása a sokoldalúan képzett kórus igazi képét mutatta be. Eszterházy Pál 1711-ben írott művének kórusrészletei a

zene és a bensőséges szöveg együttes átélésében, méltósággal szólaltak meg. A kantáta szóloít éneklő három kórustag igazán remekelt! Az együttes hangképző- és magánének-tanárának, Szécsi Évának hangnevelő művészi munkája éppúgy tükröződött Barna Mária, Malik Mária és Köteles György előadásában, mint a művészi műsor kóruszámainak pontos intonációiban is.

A program első részének záró concertatioja az előző vokális művekkel együtt forró légkört teremtett és tapsvihart váltott ki. G. F. Händel Messiás című oratóriumának kiemelkedő és népszerű kórustétele a Halleluja, homofon — polifon hangvételt, barokk stílusérzéklet, és minden kórust próbára tevő hangterjedelmet követel. A szünni nem akaró taps jelezte, remekelt a Homérosz Kórus! Az Eszterházy- és Händelművek orgonaszólamának megszólaltatását, jól megválasztott zenekari hanghatásokkal, Peskó György orgonaművész, mint művészeti vezető, minden szempontból remekül teljesítette. A közönség ünnepelt, mi — szakos kórusvezetők — megcsodáltuk a betanítás és muzsikálás összehatását.

A szünet után Kodály Zoltán a capella énekari művei következtek. Peskó karnagy kórusmunkája most újabb erényeivel mutatkozott be Horatius Ódájával, Ady Endre és Balassi Bálint megzenésített anyagaival; de külön is említést érdemel Kodály Adventi énekének megvalósi-

tása stíluszépségével, bensőségesen tiszta fogalmazásával.

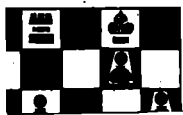
Kodály—Balassi: Szép könyörgés című művének színes, polifon szötte a legnagyobb erőpróbája minden kórus előadókészségének Az átélően irányító karnagy és kórusa teljes összeforottsággal, magasrendű interpretációval csodálatot keltő volt.

Nádasdi Graff Kálmán, Járdányi Pál, Deák Bárdos György, ma élő kodály-tanítványok legnagyobb kórusmestere: Bárdos Lajos vegyeskari művei, a nemzetközi értékű Kodály-tanítást reprezentáló magyar énekari művek szólaltak meg záró csokorként. A kórusalkotások mindegyike, feladatában súlyos, és megvalósításában sikeres volt. Az Árva madár szenvedő átélése, a Csillagvirág ellentétekben gazdag kiteljesedése, de különösen a gombosi gyűjtésű Dana-dana tapsorkánt váltott ki!

Bőkezű ráadásokkal köszönte meg az énekkar az ünnepi koncert hallgatóságának a forró sodott ovációt. Mindenki érezte, itt a művészet színes tollú serege fantáziát meghaladó széppel jelent meg a választott művekben a legmagasabb kvalifikációt érdemlő kórusmuzsikálásban!

Megállapíthatjuk, hogy a Homérosz Kórus most is, mint eddig, a közönség és a zsűri teljes elismerését váltotta ki. Mindehhez magam is gratulálok a kórus ügyét méltóan segítő szövetségi vezetőségnek, a lelkes munkát koordináló művészeti irányítóknak és az együttes minden tagjának!

Szécsi József
a Szegedi Egyetemi Énekkar karigazgatója

DÉNES JÓZSEF

Atlétikai beszámoló

Wesselényi Sportkörünk Atlétikai Szakosztálya 1980. május 17-én tartotta az évente rendszeresen megrendezésre kerülő tavaszi háziversenyét. A tél folyamán Dosek Lajosné és Tóth István edzők vezetésével a sportolók hetente két alkalommal (hétfőn és pénteken) végezték

tornatermi edzésüket. Közülük a lelkesebbek szerdánként, a roll-ball szabályai szerint játszva, de 5 kg-os medicin-labdával, a fizikumot különösen igénybe vevő foglalkozásokon is részt vettek. A játékos elemekkel megtűzdelt fárasztó tréningek nemcsak az erőnlét megőrzését

és fokozását biztosították, de a kollektív szellem olyan örvedetes megnyilvánulását is eredményezték, mint például az atlétikai csapat közös kirándulása.

Sajnos a rendszeres téli munkát a tornaterem felújítása miatt több mint egy hónapra kénytelenek voltunk megszakítani, illetve abbahagyni. Bár a kihagyást a versenyig sportolóink nem tudták teljes egészében bepótolni, a kellemes időben megtartott bajnokság eredményes-

nek bizonyult. A kerületi iskolák ugyanez időben tartott gyermeknapi akadályversenyén részt vevő és drukkoló több száz úttörő jelenléte kezdetben feszélyezte versenyzőinket. Később azonban többen legjobb eredményeiket is megközelítették. Ez

annál inkább figyelemre méltó, mivel néhány sportolónk egyéni csúcsa csak néhány centiméterrel maradt el a nemrég óta hivatalosan is számontartott vákok és csökkentlátók atlétikai világcúcsaitól. Kiemelkedőbb eredmények:

távolugrás	Oláh József	591	cm
helyből hármassugrás	Csák József	766	cm
diszkoszvetés	Oláh József	32,05	m
	Pintér Mária	23,20	m
súlylökés	Hegedüs Béla	10,30	m
fűleslabda-dobás	Pintér Mária	28,63	m
	Rév Miklósné	25,38	m
60 m síkfutás	Galambos József	8,3	mp
	Németh László	8,4	mp
	Rév Miklósné	11,0	mp
100 m síkfutás	Galambos József	13,0	mp
400 m síkfutás	Voján István	66,0	mp

A rekordok elmaradásának egyik oka, hogy az elmúlt évek nagy nemzetközi versenyeire legjobb tudásuk szerint felkészült versenyzők egyre nehezebben képesek megjavítani eredményeiket. A másik ok, hogy versenyeinken vidéki résztvevőket csak abban az esetben tudnánk indítani, ha erre az egyik két napra legalább szállásról gondoskodnánk számukra. A V. V.-ben megjelent versenyfelhí-

vás eredménytelenségének oka a vidéki sportolók megoldatlan szállás gondja.

Sportolónk edzőik felügyelete mellett továbbra is szorgalmasan edzenek, készülnek az augusztus 31-i háziversenyre, s várakozással tekintenek az újabb nemzetközi találkozók felé, melyek fellendítő hatásukkal ösztönöznek az egyre jobb eredmények elérésére.

Hegedüs Béla

MOLNÁR ISTVÁN

Baráti látogatás Splitben

Szaksztályunk kedves meghívásnak tett eleget, amikor június 13—17 között 6 versenyzőből és 4 kísérőből álló küldöttsége látogatást tett Splitben, az ottani vakok sakkszaksztályánál.

Ismeretségünk a spliti sakkozókval nem újkeletű, habár hosszú múltra sem tekinthet vissza. Első találkozásunk a csehországi Podlesiben történt

1977 novemberében. Az akkori mérkőzésünket 3-1 arányban nyertük meg. Majd meghívásunkra 1979 júniusában Budapestre látogattak, ugyancsak 10 fővel. Ezt a meccsünket is megnyertük 9-3 arányban. A mostani utazásunkkal tehát viszonzottuk a tavalyi mérkőzést.

Kora reggeli érkezés után ismerkedtünk egymással a szövetség helyiségében. Ezután foglal-

tuk el szállásunkat a város szívében lévő egyik kisebb szállodában, amelynek az volt az érdekessége, hogy az a régi római kori Diocletianus palota romjainak területén fekszik. Rövid ismerkedés következett a szállásunk környezetével, majd fürödni indultunk a tengerparti strandra.

A „strandolás idejét” használok fel arra, hogy röviden vázoljam a város történetét, jelentőségét, természeti adottságait, nevezetességeit. Split lakosainak száma ma meghaladja a kétszázszázat. A dalmát tengerpart második legnagyobb városa (Rijeka után), a jugoszláv adriai partnak körülbelül a közepén fekszik. A Split-öböl partján fekvő várost északról a 780 m magas Kozjak, keletről az 1330 m magas Mosor-hegy övezi.

Fontos vasúti és közlekedési csomópont, igen forgalmas kikötő, a nyári turizmus egyik központja.

A város őse az egykori kis görög település, Aszphalatosz. Hírnevét és későbbi fejlődését annak köszönheti, hogy ide vonult vissza uralkodásának utolsó éveiben, az ide mintegy 6 km-re született Diocletianus római császár (284—305). Ő volt az utolsó római császár, aki a keresztényeket üldözte. Nemcsak palotájáról gondoskodott, hanem megépíttette a leendő örök nyugvóhelyét, mauzóleumát is. Szarkofágját azonban valószínűleg a VII. században elpusztították. A palota területén lévő dombban nyugszik a tatárok elől ide menekült IV. Béla királyunk két kiskorú leánya.

Az első évezredekben a későbbiekben letűnő népek lakják a környéket, illírek, liburniaiak, dalmátok stb. A XI—XIV. században magyar, török uralom következik, majd 1420-tól Velence veszi birtokba kb. 400 év-

re. A legújabb időkben a napóleoni korszak, majd az osztrák Habsburg-uralom következett. Igazi fellendülése viszont a második világháború után a szocialista Jugoszláviában következett be.

Split sok látnivalója közül a legjelentősebb a palota, annak maradványai, újabb építményei. Volt valami félelmetesen fenséges abban, hogy olyan helyeken jártunk, ahol valamikor még római katonák vagy maga a császár járkált!

A középkorban a régi kövekből újabb házakat építettek a palota területén és így helyenként olyan szűk utcák keletkeztek, hogy két ember éppen csak elfér egymás mellett.

Az egész várnegyed olyan képet nyújt most, mint amely egy festő palettájára kívánczik! A maga rendezetlensége az, amely emlékezetessé és nevezetessé teszi, beleértve azt is, hogy minden kövét, minden talpalatnyi helyét a történelem hatja át. Impozáns látványt nyújt a tengerparti sétány, a Titova obala, délszaki fáival, üzleteivel, kikötőivel, éttermeivel, hőmpolygó emberáradatával.

Igen nagy élmény volt számunkra másnap a világhírű, spliti születésű Mestrovic múzeumának meglátogatása. Egyformán gyönyörködtünk a bronz és márvány szobrokban, falfaragásokban, a festményekben.

14-én, szombaton játszottuk az első fordulót. A párosítás ez volt:

Nemes—Babanac
Erős—Vlasić
Rév—Amizics
Dénes—Popovič
Auffenberg—Čosič
Voján—Dinič.

A mérkőzés kellemetlen meglepetéssel zárult ezen a napon. Nemes, Erős, Auffenberg és Voján veszítettek, Rév döntetlent ért el és mindössze Dénes nyert. Így 4,5—1,5 arányú spliti győzelem alakult ki.

Másnap nagy elszántsággal vetettük magunkat a küzdelembe. Nemes nyert, igaz, új ellenfél, Bavcevič ellen, Erős és Voján is nyertek. Rév és Dénes döntetlent ért el, míg Auffenberg újra veszített. Így, bár nyertünk 4-1-re, de összesítésben mégiscsak veszítettünk 6,5-5,5-re.

Legjobb pontszerzőnk Dénes volt, 1,5 ponttal, tehát Nemes, Erős, Voján, Rév 1 pontot ért el, míg Auffenberg 0-t. A 3 új játékosal felálló spliti csapat győzelme meglepetés, de a mutatott játék alapján megérdemelt. Talán időben jött, hasznos figyelemztetésnek bizonyul az olimpia előtt!

Mindenképpen ki kell emelnem házigazdáink vendégszeretetét, barátságát. Ivo Segvič ellenőkel és Marian Amizics kapitánnyal az élén minden elképzelhetőt megtettek annak érdekében, hogy jól érezzük magunkat. De nemcsak ők, hanem a többi játékos és a kísérőink is, akiknek a nevét felsorolni nem is tudom.

Mérkőzésünk méltó kifejezője volt a két szocializmust építő nép barátságának.

A búcsú napja mégiscsak feltartóztathatatlanul eljött és mi kissé fájó szívvel mondtunk búcsút az ősi városnak, romantikus hangulatának, napfényes tengerpartjának.

Minden résztvevőnek sokáig emlékezetes utazás marad ez, még akkor is, ha a sakkbeli eredményünk nem úgy sikerült, ahogyan ezt gondoltuk.

Molnár István

ÉV VÉGI JELENTÉS

AZ 1979—80-AS ÚTTÖRŐÉVRŐL

A 892. sz. Táncsics Mihály Úttörőcsapat az idei úttörőévben is munkatervünknek megfelelően a csapat eseménynaptára segítségével az éves programot maradéktalanul megvalósította.

Jelmondatunk volt: „Tettekkel a mi világunkért”, mely a tavalyi mozgalmi év szerves folytatása.

Az őszi időszakban (szeptembertől novemberig) a következő események történtek:

A Csapatzászló ünnepén, szeptember 29-én immár hagyományosan indítottuk a mozgalmi évet.

A kerületi Gyógypedagógiai Szekción belül rendeztünk labdarúgó mérkőzést a nagyotthalókkal, és szintén ott egy találkozót a Nemzetközi Gyermekév alkalmából.

Megindult a „Kis politikusok köre” és az idén bővítettük házi továbbképzésünket is. A rendszeresen működő úttörőtanács mellett havonta volt 2 mőkamester, egészségőr, krónikás, nótafa és kisdobosorsvezetőképzés, melyeket tanáraink és nevelőtanáraink nagy hozzáállással és szeretettel vezettek.

Megtartottuk színvonalas November 7-i ünnepélyünket is. Az őszi folyamán az úttörő és kisdobos négytusát és egy játékos sportversenyt is lebonyolítottunk.

A téli időszakban (decembertől februárig) Télapó ünnepély és a 4 + 1 akció további kibontakozása színesítette úttörőéle-

tünket. Felvettük a kapcsolatot a Kartográfiai Vállalat KISZ-szervezetével, melytől azóta is folyamatos segítséget kapunk a mozgalmi élet legkülönbözőbb területein. Aktív maradt a kapcsolatunk a 2 korábbi testvér KISZ-szervezettel is, a Vakok Szövetsége és a Fővárosi Kefe-és Seprőgyártó Vállalat kisseivel is. Saját pedagógus KISZ-szervezetünk pedig szinte az intézeti élet minden területén jelen van, a rajvezetők és helyettesek segítségével programjainkat meg tudjuk valósítani.

Január 24—25-én rendeztük meg hagyományos „Ki mit tud”-unkat, ahol több mint 60 műsorszámból 4 kategóriában versenyezhettek a pajtások. Külön verseny volt a kisdobosok és az úttörők részére. Sok szép ajándék talált itt gazdára az értékelések során. A legjobbak a következő hónapokban a kerületi nevelőotthonok közötti kulturális vetélkedőkön szép sikerrel szerepeltek. Pl. Kállai Zsuzsa, Dombi Andrea, Wondrák Györgyi, Horváth Csaba, Károly Erzsébet, Bacsa Erzsébet, Bódi Emese. Februárban jól sikerült a farsang is.

A tavaszi időszakban (márciustól májusig) kamarakórusunk és a 8. osztály éneklő raja vándorserleggel és aranyoklevéllel tért haza.

Nagykórusunknak — az idén már nem először — rádiófelvétele volt az „éneklő ifjúság” versenyen Késmárky tanár úr irányításával. 8. osztályosaink színjátszó köre pedig Szilágyi Gyula vezetésével először a területi versenyen nyert első helyezést, majd a „Tarka-forgó” c. színjátszóköri fesztiválról is különdíjjal tért haza.

Március 28-án a „Szabadság napja” vetélkedőt rendeztük, melyre szép ajándékokat is ké-

szítettek a pajtások, a XII. kongresszus tiszteletére.

Hazánk felszabadulásának 35. évfordulóját méltó módon ünnepeltük meg. Az ünnepélyes csapatgyűlésen kívül a vetélkedő, rajzpályázat és egyéb rendezvény tette színessé ezt az időszakot.

Közben 3 hónapos mozgalmi gyakorlaton 10 főiskolai hallgató is bekapcsolódott úttörőcsapatunk életébe. Mint rajvezető-helyettesek színvonalas foglalkozásokat tartottak, s többen közülük a kötelező foglalkozásokon túl is bejártak rajukhoz. A sportélet is zajlott, labdarúgás, atlétika, sakk, asztalitenisz.

Május 13-án az egész csapat kirándult rajkeretben. Igen jól sikerült, hangulatos, programokat állítottak össze a pajtások rajvezetőik segítségével. Május 24-én lezajlott ünnepélyes csapatgyűlésünk utolsó nagy megmozdulása volt ennek az úttörőévnek. Május folyamán fokozatosan előkészítettük leendő kisdobosainkat és úttörőinket az avatásra, a „kék nyakkendőért” és „vörös nyakkendőért” próbákkal. Délután akadályversenyt rendeztünk a Városligetben az egész csapat úttörő őrsei számára. A kisdobosoknak pedig 25-én, vasárnap volt hasonló verseny az intézet udvarán. Ez volt a próbázás, és egyben az egész évi munka mérlegelése. 6 állomáson bizonyíthatták a pajtások tudásukat, ügyességüket. Az állomásvezetők a testvér KISZ-szervezetek tagjai voltak, az őrök vezetői pedig a 8. osztályos pajtások. A legjobbak oklevelet, jelvényeket és csokoládét kaptak.

Végül június 6-án munkajellegű csapatgyűlésen megválasztottuk az új gyermekvezetőséget, az úttörőtanács tagjait, s pár szóval körvonalaztuk az

1980/81-es úttörőév feladatait és programjait.

Úgy gondolom, sikeresen zártuk ezt a mozgalmi évet is. A XIV. kerületi úttörővezetőség részéről is csak elismerő szavakat tudok tolmácsolni. Azt hiszem, jó munkánkat igazolja az is, hogy Dosek Lajosné tanárnő április 4-én megkapta a Budapesti Úttörőelnökség dicséret oklevelét több évtizedes mozgalmi munkájáért a sport területén.

Itt szeretnék köszönetet mondani intézetünk vezetőségének, a pártszervezetnek KISZ-tagjainknak és az egész tanító és nevelőtestületnek, hogy odaadó, lelkes és hozzáértő munkájukkal segítették a pajtásokat ötleteik megvalósításában, úttörőfeladataink teljesítésében.

Jó pihenést, kellemes vakációt kívánok minden pajtásnak, hogy jövőre lebarnulva, megizmosodva találkozzunk újra, és sikeresen indíthassuk az új 1980/81-es úttörőévet!

Fényi Endréné
csapatvezető

Halló, itt Debrecen

A megszokottnál nagyobb a nyüzsgés, az izgalom intézetünkben. Már elhangzott a tanév végét jelző utolsó csengetés; a tankönyvek is a táskák mélyébe kerültek. Hurrá! Megkezdődött a várva várt vakáció! Útra kelnek a diákok, hogy ki-ki szülővárosában kipihenje a tanév fáradalmait, erőt gyűjtsön az őszi visszatéréshez. Elnéptelenedik a tudás „fellegvára”.

Bár mindenki szabadon gazdálkodik az idejével, kedve szerint töltheti napjait, mégis sokan együtt maradnak még az elkövetkező napokban is. Egész évben tanúsított eredményes

munkájának jutalmaként 11 pajtás kapott meghívást a zánkai úttörővárosba. A szaktáborban kedvenc időtöltésükkel: festéssel, rajzolással és kézimunkázással foglalkozhatnak, miközben gyarapíthatják ismereteiket. De lesz idő megmártózni a Balaton hűs vizében, hosszú túrákon részt venni, s új barátokkal megismerkedni.

Az úttörőcsapat saját szerve-

zésű táborába huszonötven jelentkeztek, hogy a tíz nap alatt megismerkedjenek Mohácsnak és környékének történelmi, irodalmi nevezetességeivel és természeti szépségeivel. Őrsi portya, tábori olimpia, és természetesen az elmaradhatatlan tábortűz is szerepel tervükben. Lesznek pajtások, akik a vakáció ideje alatt néhány napot vezetőképző táborban töltenek.

Bővítik mozgalmi ismereteiket, hogy a következő tanévben új módszerekkel, ötletekkel és nagyobb hozzáértéssel szervezhessék öntevékeny közösségi életüket.

Minden kedves pajtásnak élmenydús, kellemes vakációban lesz része, melyről ősszel majd részletesen beszámolunk!

*Éder Miklósné
csapatvezető*

LAK ISTVÁN

Búcsú Edit nénitől

A Budapesti Május 1. úti Vakok Állami Intézetének főnövére, Szappanos Dezsőné 1980. július 3-án életének 55. évében elhunyt. Edit néni több, mint tíz évet dolgozott az intézetben. Munkáját nem kötelességből végezte, hanem hivatása szeretetével. Munkatársaival együtt azon fáradozott, hogy az intézetben lakó sorstársak életét otthonosabbá tegye. Bátisan fordulhattak hozzá a lakók ügyes-bajos dolgaikkal, tőle telhetően mindenkinek egyformán szívesen segített. Számtalan esetben felkeresték őt a sorstársak családi, lelki gondjaikkal még azok is, akik már nem tartoztak az intézet gondozottai közé. Az ilyen jellegű problémákat szinte anyai törődéssel igyekezett megoldani. A sorstársak érdekében végzett munká-

jáért méltán kapta meg szövetségunktől a Louis Braille-emlékérmet 1978-ban.

Az utóbbi időben tudtuk, hogy sokat betegeskedett, mégis nehéz tudomásul venni, hogy már nincs köztünk. Edit néni nyugodtsága, szeretete sokáig hiányozni fog az intézet lakóinak, munkatársainak és mindazoknak, akik ismerték őt. Halálával nagy veszteség érte a mi szűkebb világunkat, amelynek tagjaiért olyan sokat tett.

Július 10-én kísértük utolsó útjára a Rákoskeresztúri temetőbe. Temetésére hozzátartozóin kívül eljöttek volt munkatársai, az intézet dolgozói és többen a lakók közül. Sírját a kegyelet virágai teljesen elborították. Mély fájdalommal búcsúztunk Edit nénitől, emlékét örökké megőrizzük.

hirdetések

26 éves, 167 cm magas, önhibáján kívül elvált fiatalember megismerkedne korban hozzáillő leánnyal vagy elvált asszonnyal házasság céljából; egy gyermek nem akadály. Leveleket „alföldi nagyváros” jeligére kér a szerkesztőségbe.

25 éves, 150 cm magas, barna hajjú, nemlátó leány vagyok, debreceni intézetben lakom, szép nyugdíjat kapok. Kedvelem a zenét és a szórakozást. Szeretnék megismerkedni házaság céljából lakással rendelkező,

20-25 év közötti gyengén látó fiatalemberrel. Válaszokat „nehéz az egyedüllét” jeligére kérek a szerkesztőségbe.

Idős, gyengén látó férfi, jó nyugdíjjal, lakással társat, élettársat keres 65—70 év közötti, nyugdíjas, általában műveltségű, egészséges nő személyében, aki esetleg nem súlyosan gyengén látó. Leveleket „agrármérnök” jeligére vár a szerkesztőségbe.

44 éves, 160 cm magas, gyengén

látó, elvált, vékony testalkatú, lakással rendelkező, vidéki férfi vagyok. Várom otthonomba azt a 38—48 év közötti elvált vagy özvegy asszonyt — házasság ill. együttélés céljából — aki hozzám hasonló. Címem: Ács József — Adács, Bem József út 15. 3292

Lakáscsere! Nyíregyházi kétszoba összkomfortos, tanácsi lakásomat hasonló budapestire cserélném. Címem: Nyíregyháza, Kun Béla utca 26 földszint 5. Erős Gusztáv.

A „Hilfsgemeinschaft der Blinden und Sehschwachen Österreichs” (az Osztrák Vakok és Gyengénlátók Segélyező Közössége), amely Ausztriában a vakok és gyengénlátók kisebb létszámú egyesülete, közgyűlést tartott és ezen újból Robert Vogelt választotta meg további 3 évre elnöknek. A Hilfsgemeinschaft normál nyomtatásban megjelenő folyóirata az „Unserschaffen”, amelynek főszerkesztője dr. Ludwig Berg.

Az egyesület pártoló tagjainak száma 6000-ről 10 000-re emelkedett. A pártolótagok igen aktív munkát fejtenek ki. Rendszeresen tartanak összejöveteleket, amelyen megvitatják a teendőket.

A látási fogyatékos gyermekeket oktató pedagógusok majdnem minden országban sokat foglalkoznak azzal, hogy a látási fogyatékos gyerekeket nagyobb mértékben kellene mesekönyvekkel ellátni. A Vakok Jóléti Világtanácsának kulturális bizottsága határozatot is hozott, amelyben javasolta a tagszövetségeknek a mesekönyvek nyomtatásának fokozását. Különösen a szórákozott mesék publikálását tartják fontosnak.

A gazdasági recessió világviszonylatban bizonyos ipari területekről visszaszorította a látási fogyatékos fizikai dolgozókat, különösen azokban az iparágakban, ahol magas fokú automatizálási szintet értek el. Változatlanul fennmaradtak a tradicionális iparágak, továbbá a zongorahangolás és különösen jelentősen emelkedett az értelmiségi pályán dolgozók száma. A zenepedagógusok mellett megtaláljuk az általános pedagógusokat és gyógypedagógusokat, dolgoznak továbbá jogászok, közgazdászok, szociológusok, újságírók és a vakok intézményeiben mint funkcionáriusok stb. Általában az ilyen munkakörben dolgozó látási fogyatékosok napi 4 órás látó segéderőt kapnak, akinek munkabére nem számít be a vállalat béralapjába és személye a vállalat létszámát sem érinti.

Eric T. Boulter, az angliai vakok szervezetének, a Royal National Institute for the Blind igazgatója f. év augusztus 1-én nyugdíjba megy. Utóda az eddigi helyettes igazgató E. J. Venn lett.

Mr. Boulter 1964-től 1969-ig a Vakok Jóléti Világszervezetének volt az elnöke. E minőségében járt Magyarországon is és nagyon pozitívan értékelte a magyarországi tapasztalatait. Mind hazai, mind nemzetközi viszonylatban a vakügynek egyik tapasztalt harcosa volt, aki eddigi munkásságával komoly érdemeket szerzett és az Európai Regionális Bizottságtól megkapta a Louis Braille aranyérmét és a világszervezetnek tiszteletbeli tagja. Mr. Boulter nyugdíjba menetele után is aktívan fog dolgozni a vakügyért.

CIKK DOBOS KÁLMÁN VAK ZENESZERZŐRŐL

(Megjelent a román Vakok Világa c. újság — „Viata Noua” Nr. 1. — 1980. hasábjain. A cikket fordította Daru Geróné.

Dobos Kálmán magyar vak zeneszerző és zongorista 1931-ben Szolnokon született. A látását gimnazista korában vesztette el egy kémiai kísérlet során. Miután megvakult a zenéhez fordult. Hét év következett a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán, ahol zongorát és zeneszerzést tanult. 1967-ben a Magyar Rádió alkalmazta, mint zenei szerkesztőt, ezt a funkciót tölti be ma is.

Az utolsó húsz évben Európa csaknem minden fővárosában turnézott, néhányban többször is. Európán túl is koncertezett. Mindig kísérő nélkül utazik.

Dobos Kálmán Liszt Ferenc, Kodály Zoltán és Bartók Béla zenéjére specializálta magát. Ő maga eddig 30 zeneművet írt. Idézünk néhányat: „Szonáta csellóra és zongorára”, „Missa brevis”, „Három madrigál”, „Darabok hegedűre zongorakísérettel” stb.

1979. május 8. és 12. között Dobos Kálmán a Bolgár Vakok Szö-

vetségének meghívására hét hangversenyt adott Szófiában és Várnában. A koncertek teljes tiktartak.

Norma Schechter amerikai Braille instructor 1980. június 24-én szövetségünk budapesti székházában látogatást tett.

Schechter asszony California államban a pontírás oktatásával és kutatásával foglalkozik. A látogatása során általános vakügyi kérdésekben tájékozódott. Érdeklődött szövetségünk munkájáról, a magyar vakügy helyzetéről, társadalmi jelentőségéről, a nemzetközi vakügyben betöltött szerepéről. Schechter asszony kérdéseire dr. Vas Tibor elnök és dr. Bódi István főtítkárral válaszolt.

Hollandiában a látási fogyatékosok részére külön speciális ipari tanuló iskola működik, ahol elsősorban elektronika, zongorahangolás, könyvkötés és kárpitosmunka folyik.

A Német Szövetségi Köztársaságban az automatizálás következtében néhány ipari területről kiszorulnak a látási fogyatékosok. Ennek következtében részben bizonyos hagyományos foglalkozásokhoz térnek vissza, részben új munkaterületeket keresnek. Változatlanul lehetőség marad számukra az elektronika területén való munka. Új munkaterület a programozás és a kommunikáció. Egyelőre még van masször és fizioterápián dolgozó, telefonalközpont-kezelő, zongorahangoló, de ezeken a területeken objektív körülmények miatt fog csökkenni a látási fogyatékos dolgozók száma.

Újabbban a tudományos pályák felé fordulnak: matematika, jog, közgazdaságtan, szociológia, államigazgatás, szociális gondozás, zenetanítás stb.

Megjegyezzük, hogy ezeken a tudományos területeken az NDK-ban több mint 1000 vak dolgozik.

Hagyományos foglalkozások: seprűkötés, kefekötés, textil-, kosár- és bútorfonás.

1980. február havában meghalt Franciaországban M. M. G. Herbermont. Utolsó éveit vidéken töltötte. Az 1930-as évek közepén ő javasolta a párizsi rendőrfőnököknek, hogy a vakoknak adjanak fehér botot, mert a fehér bot egyrészt felhívja a látók figyelmét, különösen a járművezetőket, hogy az illető nem lát, másrészt a vakoknak is segítséget nyújt a közlekedésben.

Megjegyezzük, hogy dr. Bánó Miklós tevékenységének eredményeképpen Magyarországon már a 30-as évek végén elterjedt a fehér bot használata.

Franciaországban — amint a legtöbb nyugati országban — tehetséges látási fogyatékosokat az értelmiségi pályák felé irányítják. Ezek között is legrégebb hagyománya a jogászi pályának van. Hiszen már a húszas években is több vak jogász működött Franciaországban. Ma is a legkülönbözőbb jogászi pályákon működnek látási fogyatékosok, mint pl. ügyvéd, vállalati jogtanácsos, bíró stb. Van olyan típusú francia középiskola, ahol általános jogi ismereteket oktatnak és ezek között az oktatók között igen sok a látási fogyatékos. Általános szabály,

hogy a látási fogyatékos jogászok önállóan félnapos látó segédmunkaerőt kapnak. A franciák szerint is elengedhetetlen, hogy a vak jogász ismerje a Braille-írást.

Dr. Vas Tibor elvtársnak, szövetségünk elnökének javaslatára a Magyar Posta elhatározta, hogy 1981-ben a Rokkantak Nemzetközi Évében speciális alkalmi bélyeget bocsát ki.

Marburgban (an der Lahn) folyamatosan szerveznek tanfolyamokat, amelyeken trénereket képeznek a „Hosszú fehér bot” használatának oktatására. Ezek a trénerok a látási fogyatékosok iskoláiban és intézeteiben vezetnek majd ilyen tanfolyamokat.

A belgrádi sportértekezlet határozatal alapján 1981-ben az NSZK-ban fogják megrendezni a második Összeurópai Nemzetközi Sportversenyt a látási fogyatékosok részére. Az időpontot és a verseny helyét még nem jelölték ki.

FELHÍVÁS! SEGÉDESZKÖZ VÁSÁRLÁSRA

Értesítjük a tagtársakat, hogy a Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetsége kedvezményes segédeszköz akciót szervez. Az akció egyelőre csak a Picht pontírógépre vonatkozik.

A gépeket 25%-os kedvezménnyel, tagjaink részéről 75%-os térítés ellenében juttatjuk.

A megyei szervezeteket központunk körlevélben értesítette az akcióról. Valószínű azonban, hogy tagjaink többsége még erről nem értesült.

Központunk 1980 aug. 15-ig kérte az igénylések továbbítását szövetségünk felé. Mivel ez a határidő az új értesítés közreadásával érvényét veszíti, kérjük tagtársainkat, hogy igényléseiket minél előbb juttassák el a megyei szervezetekhez. Szövetségünkbe az igénylések beérkezésének határideje 1980. okt. 10. Az akció kiterjesztését egyéb eszközök vásárlására is tervezzük, a feltételekről tagtársainkat a lap útján tájékoztatjuk.

A VAKOK ÉS GYENGÉNLTÓK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGÉNEK
FOLYÓIRATA
FŐSZERKESZTŐ: DR. VAS TIBOR ELNÖK
FELELŐS KIADÓ: DR. BÓDI ISTVÁN FŐTITKÁR
SZERKESZTŐ: BARNA ZOLTÁN
MŰSZAKI SZERKESZTŐ: ORBÁN JÓZSEF
KIADÓHIVATAL: BUDAPEST XIV., MÁJUS 1. ÚT 47. TEL.: 210-440

80 3515 Pátria Nyomda — Felelős vezető: Vass Sándor igazgató

Tartalom :

A Vakok Világa c. folyóirat állandó rovatvezetőinek neve, a rovatok címe:

Dénes József: Sport rovat

Dr. Falvai Ferenc: Jogi rovat

Barna Zoltán: Zenei rovat

Gerdelics Ferenc: Közlekedési rovat

Kuminka Györgyné: Úttörő rovat

Vándor Tamás: Kulturális rovat

Váradí Péterné: Női rovat

Dr. Vas Tibor: Politikai rovat

Kiss János: Egészségügyi rovat

		Oldal
Dr. Vas Tibor:	A ROKKANTAK NEMZETKÖZI ÉVÉNEK JELENTŐSÉGE	1
	NÉHÁNY AKTUÁLIS KÉRDÉS	2
Dr. Bódi István:	JELENTÉS	3
Szemerédi István:	ELNÖKSÉGI ÜLÉS	5
	MEGYEI SZERVEZETEINK ÉLETÉBŐL	6
Gerdelics Ferenc:	ALAPFOKÚ MOZGÁSTRÉNER TANFOLYAM	11
Szemerédi István:	GYENGÉNLTÓK A KÖZLEKEDÉSBEN	12
Váradí Péterné:	EGY KIS FŐZŐCSKE	13
Dr. Falvai Ferenc:	A BETÉTKÖNYVEKRŐL	15
Izsák Sámuel:	MINDEN KÖLTSÉGET A FŐORVOS FEDEZ	16
Dr. Iván László:	AZ ÉRZÉKSZERVEK ÉS AZ EMBER	20
Kiss János:	AZ AUTOIMMUN BETEGSÉGEK	24
Elekesné Horvath Márta:	FELHÍVÁS	25
Tóth Enőre:	ÁLARCOSOK	26
Kovács László:	TÍZÉVES A NYÍREGYHÁZI LANDINI KAMARAKÓRUS	28
Szécsi József:	A „FESZTIVÁL” OKLEVELES HOMÉROSZ KÓRUS HANGVERSENYE	30
Dénes József:	ATLÉTIKAI BESZÁMOLÓ	32
Molnár István:	BARÁTI LÁTOGATÁS SPLITBEN	33
Fényi Endréné:	ÉV VÉGI JELENTÉS	34
Éder Miklósné:	HALLÓ, ITT DEBRECEN	35
Lak István:	BÚCSÚ EDIT NÉNITŐL	36
	HIRDETÉSEK	36
	FELHÍVÁS	38

Vásárláskor: cél a CENTRUM!

